

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д.
Ушинського

Рада молодих учених та спеціалістів

«Гуманітарна наука в умовах розвитку
інформаційного суспільства»

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів, студентів, аспірантів та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського*

Одеса – 2017

УДК 930.1 + 101.1 + 316.6 + 37:002

Гуманітарна наука в умовах розвитку інформаційного суспільства:
Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів,
студентів, аспірантів та молодих учених Південноукраїнського
національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса:
ПНПУ, 12 жовтня 2017 р. – 70 с.

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського
(Протокол № 3 від 26 жовтня 2017 р.)*

ISBN 978-966-8484-47-6

© Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

Відповідальний редактор –

к. філос. н., доц. В. В. Окорокова

Редакційна колегія:

д. пед. н., проф. З. Н. Курлянд (ПНПУ)

д. філос. н., проф. І. Г. Мисик (ПНПУ)

д. філос. н., доц. В. Б. Ханжи (Одеський національний медичний університет)

д. соціол. н., проф. О. В. Лісеєнко (ПНПУ)

к. іст. н., доц. Л. С. Соколова (Одеська державна академія будівництва та архітектури)

к. пед. н., доц. Яций О.М. (ПНПУ)

Рецензенти:

д. філос. н., проф. О. А. Довгополова (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

д. філос. н., проф. І. А. Кадієвська (Одеська державна академія будівництва та архітектури)

ЗМІСТ

Історична наука в сучасному інформаційному просторі (актуальні проблеми, методологія дослідження в умовах розвитку інформаційного суспільства)

Добролюбська Ю. А., Халімова В.Д.

Рух людської історії та географічний детермінізм Елізе Реклю 6

Замощина М.Ю.

Проголошення незалежності України 8

Касілова В.М.

Антиєврейський компонент Хмельниччини: формування образу єврея в українському
ранньомодерному історіописанні 13

Коваль К.І., Ліхачова О.Є.

Особливості історичного аналізу політики М. Тетчер в період Фолклендської кризи ... 16

Курбанова Л.Ф.

Музей писанкового розпису як культурна пам'ятка сучасної архітектури у Коломиї ... 18

Кучма Е.В.

Історія розвитку музеїв Чигиринщини 21

Огорокова В.В., Плат О.В.

«Салічна правда» як джерело права франкського суспільства 23

Огорокова В.В., Прищенко А.П.

Місце «Cognus juris civilis» в історії римського права 26

Присяженюк О.М.

Підземний монастир «Гетсиманський сад»: перспективи дослідження 29

Шарова Т.П.

Козацька тематика в наукових розробках істориків-жінок 31

Концептуальні засади філософського бачення проблеми інформаційного суспільства

Огорокова В.В.

«Південне відкриття, зроблене літаючою людиною,
або Французький Дедал» Ретіфа де Ла Бретона як останній
приклад класичного типу утопії XVIII століття 34

Семко Я.С.

Прояви політичної експансії гламуру 36

Освіта в інформаційному суспільному просторі:

I. Реалії та перспективи розвитку

Голобородько В.В., Яцій О.М.

Духовність як фактор виходу України з соціально-економічної та політичної кризи ... 38

Коваш М.В., Яцій О.М.

Фактори впливу освітньо-виховного середовища вищого навчального педагогічного закладу на особистісний розвиток майбутнього педагога-вихователя 40

Скирда М. В.

Нові технології – нова школа майбутнього 42

II. Методика викладання

Артемьєва І.С., Зінченко О.О.

Навчання комп'ютерної графіки та анімації як технології синтезу мистецтв і комп'ютерних технологій 44

Голобородов К. В., Яновська Л.Г.

Особливості формування тимчасового дитячого об'єднання в умовах ДЗОТВ «Артек-Буковель» 46

Зелена І. О., Вонітова А. Л.

Використання віршованих творів у процесі формування англомовної лексичної компетенції студентів 49

Зелена І. О., Бурлака Ю. Ю.

Особливості метафоричної картини світу у сучасній англійській поезії (на матеріалі збірки віршів Nidhi Agrawal) 52

Зелена І. О., Кузьменко Т. В.

Особливості функціонування парадоксу як стилістичного прийому в оригіналі і перекладі твору О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» 55

Лучінський І.А., Яновська Л.Г.

Норвезька система освіти 58

Науменко В.Ю., Полторак А.В.

Проблема творчості в історії і теорії педагогіки 61

Пельтек Н.А., Штайнер Т.В.

Основи методу проєктів у формуванні регулятивних універсальних навчальних дій на уроках технології 63

Северюхіна Ю.М., Яновська Л.Г.

Професійна компетентність учителя в умовах модернізації освітньої системи 64

Історична наука

в сучасному інформаційному

просторі

(актуальні

проблеми,

методологія

дослідження в

умовах розвитку

інформаційного

суспільства)

Рух людської історії та географічний детермінізм Елізе

Реклю

Жан-Жак Елізе Реклю (1830-1905) був найбільш послідовним у спробах обґрунтувати процес історичного розвитку суспільства географічною обумовленістю. З 12 років Реклю жив і навчався в Німеччині: спочатку в духовній школі при громаді «Моравські брати», потім в Берлінському університеті у К. Ріттера. Жив і працював у Великобританії та Ірландії [2, с. 24-26]. «У цьому чарівному куточку, – писав Реклю, – зародилася в мене думка розповісти про всіх явища, що відбуваються на Землі. Описати спочатку Землю як планету в світовому просторі, розповісти про перші часи Землі, про те, як виникли гори і долини, про землетруси, урагани, про зародження річок, що впадають в моря і океани та випаровуються, потім перейти до появи рослинності та тваринного світу та в підсумку до виникнення людини на Землі з незліченного роду найпростіших організмів, рослин і тварин» [5, Т.1, с. 47]. Реклю влаштувався кухарем на пароплав і відправився в Америку. Здійснив плавання вгору по Міссісіпі. В американському журналі опублікував нариси «Міссісіпі та її береги». Побував в Колумбії, Гвіані, в гірській області Анд. Знайомився з природою, побутом та звичаями людей. В Америці провів чотири роки [2, с. 44-45].

Після повернення до Франції за завданням паризького видавництва «Ашет» Реклю складає путівники по країнах Європи. З цією метою він відвідав Німеччину, Італію, Швейцарію, Іспанію, Англію, багато їздив по Франції. Співпрацював в ряді журналів і став відомим. Для юнацтва Реклю написав книгу «Історія струмка» про процес перетворення краплі води в атмосфері та на землі, про розвиток і діяльність водних потоків, про роль річок у житті Землі. Книга була переведена майже на всі європейські мови [3, с. 117].

У 1868 році вийшов перший том книги Реклю «Людина та Земля». «Головне завдання географії, – писав він, – полягає не в описі окремих частин материків, але перш за все в поясненні життя, яким живуть ці окремі частини земної кулі. Пізнати фізіологію земного організму можна, лише вивчаючи його органи в їх діяльності та взаємодії, показуючи безперервну і закономірну мінливість географічних явищ в просторі ... Істинну красу Землі потрібно шукати не в формах різних частин материків, але перш за все в діяльності тих сил, які діють на Землі, в тому житті, яким живуть ці окремі частини земної кулі» [5, Т.1, с. 128].

Вже в цій роботі Реклю виклав свій погляд на проблеми взаємодії людини і природи і то, як він розумів «географічний детермінізм» [1, с. 78-79]. «Людина, – писав він, – це "розумна істота", яка так пишається своєю свободою волі, але не в змозі, однак, зробити себе незалежною від клімату і фізичних умов. Наша свобода в стосунках наших до Землі полягає в пізнанні її законів. Як би не були вільні наші дії завдяки нашому розуму і нашій волі, ми залишаємося проте творіннями нашої планети: прикуті до її поверхні у вигляді незначних живих істот, ми слідуємо за нею у всіх її рухах і підкоряємося всім її законам ... Всі основні факти історії пояснюються географічними умовами тієї місцевості, де вони відбувалися: можна навіть сказати, що розвиток людства був написаний наперед величними літерами на рівнинах, долинах і узбережжях наших материків». Реклю не говорить про повний паралелізм між явищами природи і подіями історії. Людина, додає Реклю, «перебувала у владі природи протягом століть первісної дикості, потім поступово звільнилася від неї і тепер прагне заволодіти силами Землі як своєю власністю. Взаємодія між людиною і Землею породжує то співвідношення, яке становить історію людського роду» [5, Т. 3, с. 312].

Задовго до В. Вернадського Реклю усвідомив величезну роль живих організмів в природних процесах. У частині, присвяченій океану, Реклю зазначив, що «над зміною і перебудовою гірських порід в надрах морів безупинно працює діяч, ще більш могутній, ніж хвилі. Діяч цей – тваринне життя» [5, Т.1, с. 234]. Ще більш високо оцінює Реклю роль людей у перетворенні природи. Люди «поступово опановували ґрунтом, на якому жили, і стали, завдяки силі громадського союзу справжніми геологічними діячами» [5, Т. 3, с. 317].

Реклю не стверджував, що людське суспільство є пасивним учасником гри природи. Навпаки, він вірив в силу людського прогресу, в силу розуму, в силу об'єднаного людства: «Ми можемо з упевненістю сказати, що все, зроблене людьми досі, здається простою забавою в порівнянні з тим, що буде доступно для них в майбутньому, коли їх сили, замість того щоб витрачатися на боротьбу одного з одним, з'єднаються для спільної роботи» [5, Т. 3, с. 319]. Разом з тим Реклю нагадав, що «серед причин, які зумовили падіння стількох цивілізацій в історії людства, на перше місце слід поставити грубе насильство більшості народів над загальною годувальницею, Землею. Людина, дійсно любляча Землю, знає, що потрібно зберігати, навіть збільшувати її красу та повертати її, якщо вона вже знищена грубими або хижацькими прийомами ... Ставши «розумом Землі», людина тим самим приймає на себе відповідальність за порушення в гармонії і красі навколишньої природи». Звідси випливає необхідність, «щоб для кожного цілком розвиненої людини безпосереднє вивчення природи і споглядання її явищ служили одним з основних засад виховання ... Рука об руку з успіхами знання повинні йти успіхи моральності. Поки люди будуть боротися за розширення меж спадкових територій ... поки земля-годувальниця буде обагратися кров'ю нещасних безумців ... поки голодні будуть марно шукати насущного хліба, Земля для нас не буде тим раєм, який допитливий погляд вже бачить в тумані прийдешніх часів» [5, Т. 3, с. 321].

Після розгрому Паризької комуни Реклю був засуджений до довічного заслання на острів Нова Каледонія, яке було потім замінене десятирічним вигнанням за межі Франції. Реклю оселився в Швейцарії та незабаром написав роботу «Історія гори», потім статті «Про дощі в Швейцарії» та «Історія Аральського моря». У 1873 році Реклю приступив до роботи над грандіозним твором «Земля і людину Загальна географія» [5]. За 20 років було створено 19 томів по 900 сторінок в кожному: п'ять томів про Європу, п'ять про Азію, чотири про Африку, чотири про Америку і один про Австралію та Океанію. В цей же період Реклю відвідав країни Балканського півострова, Угорщину, Австрію, Італію, Іспанію, Португалію, Північну Африку, Південну Америку та США.

У книгах Реклю в рівній мірі талановито представлено опис природи, економіки, культури та життя людей окремих країн світу, основу описів становлять не природні особливості, а народи, міста, визначні пам'ятки.

Література

1. Александровская О. А. Французская географическая школа в XIX – начале XX вв. / Ольга Андреевна Александровская. – М. : Наука, 1972. – 144 с.
2. Лебедев Н. К. Элизе Реклю как человек, учёный и мыслитель / Николай Константинович Лебедев. – Пг.: Голос труда. 1920. – 120 с.
3. Магидович В. И. Краткий очерк истории географического познания Земли : ряд теоретических вопросов и пятидесятилетняя практика / Вадим Иосифович Магидович. – М. : ИИЕТ РАН, 2009. – 238 с.
4. Реклю Э. Земля и люди. Всеобщая география Элизе Реклю : в 19-ти т. / Элизе Реклю. – СПб. : тип. т-во Общественная польза, 1877-1896.
Т. 1, 2. – 971 с.
Т. 3. – 966 с.
Т. 6, 7. – 918 с.
Т. 8, 9. – 940 с.
5. Реклю Э. Человек и земля : в 6-ти т. / Элизе Реклю. – СПб. : Брокгауз и Эфрон, 1906-1909.
Том I. Первобытный человек – древняя история. 1906. – 576 с.
Том II. Древняя история. 1906. – 579 с.
Том III. Древняя и новая история. 1907. – 637 с.
Том IV. Новая история. 1907. – 656 с.
Том V. Новая история. Современная история. 1908. – 571 с.
Том VI. Современная история. 1909. – 582 с.

Замощина М.Ю.

Проголошення незалежності України

В умовах сьогодення, коли Україна змушена захищати свої суверенітет та територіальну цілісність, доречно й актуально було б згадати, за яких умов вона оформила свою незалежність у юридично-правовому аспекті. Цей шлях теж був непростим, але завершився тим, що на політичній мапі сучасного світа знов з'явилась самостійна Українська держава.

Конституційний процес в Україні, завершенням якого стало прийняття Основного Закону держави, був тривалим, носив складний та суперечливий характер. Його початок було закладено 16 липня 1990 р., коли Верховна Рада (ВР) прийняла

Декларацію про державний суверенітет України [1]. Далі події розгорталися в 2 етапи.

В перший з них, в 1990-1993 рр., головним було опрацювання на основі чинних положень легітимного, такого, що відповідав би сподіванням громадян, логічного та юридичне завершеного проекту Конституції. Розпочався він із вироблення самої її концепції. Було запропоновано 7 варіантів концепції, після цього у червні 1991 р. її було затверджено ВР. Вже на її основі було створено 4 варіанти проекту Конституції. **Один з них у липні 1993 р.** ВР винесла на всенародне обговорення, а в жовтні за його результатами доручила Конституційній комісії допрацювати проект та **оприлюднити його через ЗМІ [2].** Опублікуванням проекту завершився перший етап конституційного процесу.

Другий етап (1994-1996 рр.) розпочався 20 вересня 1994 р., коли ВР утворила нову Конституційну комісію, до складу якої увійшли представники законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Її очолили Президент Л. Кучма і голова ВР О. Мороз.

Вироблення логічно і юридичне завершеного документа, що узгоджував би позиції різних політичних сил, було нелегким, оскільки на цьому етапі виникло ще два концептуально нових проекти, які відрізнялися не лише від проекту 1993 р., а й від багатьох принципових положень Декларації про державний суверенітет 1990 р. Дискусії точилися щодо форми державного управління (президентська чи парламентська республіка), рівноправності різних форм власності, державного статусу української мови, державної символіки, розташування іноземних військових баз на території України, правового статусу Республіки Крим, розподілу повноважень між гілками влади, гарантій соціальних прав громадян.

Лише 17 квітня 1996 р. ВР розпочала розгляд проекту, запропонованого Конституційною комісією, і утворила Тимчасову спеціальну комісію ВР для його доопрацювання. **4 червня 1996 р. ВР прийняла проект** у першому читанні, однак вже 19 червня у другому читанні його було заблоковано. [3]

За таких обставин 26 червня Президент оголосив Всеукраїнський референдум, на який виносився проект, не прийнятий Верховною Радою. Протистояння Президента і ВР загострилося, це змусило депутатів повернутись до розгляду проекту, і **28 червня 1996 р. Верховна Рада прийняла Конституцію України** кваліфікованою більшістю (315) голосів і закон про введення її в дію (338 голосів). 28 червня став Днем Конституції України. [4]

Але юридичне оформлення незалежності України почалося задовго до цього. 19 серпня 1991 р. з метою повернення суспільства до попередніх порядків була здійснена відчайдушна спроба державного заколоту. Його ініціатори — представники вищого державного керівництва СРСР — заявили, що начебто у зв'язку з хворобою президента СРСР М. Горбачова його обов'язки виконуватиме віце-президент Г. Янаєв, а країною керуватиме Державний комітет з надзвичайного стану (ДКНС).

ДКНС оголосив про запровадження на півроку в окремих районах надзвичайного стану. Призупинялася діяльність всіх політичних партій, окрім КПРС, громадських організацій і рухів демократичного спрямування, заборонялися мітинги, демонстрації,

страйки, запроваджувалася жорстка цензура над ЗМІ. У Москві, де відбувалися головні події, було запроваджено комендантський час, на вулиці міста були виведені війська.

Того ж дня у Києві місцеві представники ДКНС наказали командирам військових частин гарнізону виконувати всі розпорядження з Москви, ультимативно зажадали підтримки з боку ВР та уряду. Керівництво Компартії України шифротелеграмою дало завдання місцевим комітетам всіляко сприяти діям ДКНС, лояльність якому виявила більшість облвиконкомів республіки та керівництво Кримської АРСР.

В свою чергу Л. Кравчук у виступі по республіканському радіо закликав громадян до спокою і витримки, запропонував зосередитися на розв'язанні найважливіших проблем повсякденного життя, заявивши, що відповідні оцінки і висновки зроблять ВР та її Президія. Остання лише ввечері 20 серпня прийняла заяву, в якій зазначалося, що постанови ДКНС до рішення ВР за даного питання не мають юридичної сили на території УРСР. [5]

На відміну від стриманої реакції керівництва республіки опозиційні сили від самого початку зайняли принципову позицію. 19 серпня Народний Рух України закликав не підкорятися волі заколотників, створювати структури активного опору, вдатися до всеукраїнського страйку. 20 серпня Народна Рада — організована опозиція в ВР — засудила державний заколот і закликала підтримати у протистоянні з ним керівництво РРФСР. 19-22 серпня 1991 р. масові мітинги-протести проти дій заколотників відбулися у Києві, Львові, Харкові, Донецьку, інших містах України.

Головні події розгорнулися у Москві. Центром опору стала оточена барикадами ВР РРФСР. Опір ДКНС очолив президент РРФСР Б. Єльцин, на заклик якого десятки тисяч людей перекрили шлях бронетехніці та військам. Серед демонстрантів було чимало українців, а над барикадами, поруч з іншими, майорів і синьо-жовтий прапор.

Рішучий опір у Москві, активні дії керівництва РСФСР, вагання військ і перехід окремих підрозділів на бік демократичних сил, нерішучість самих членів ДКНС спричинили ганебний провал заколоту 22 серпня 1991 р. СРСР зберіг ще своє існування, але для КПРС провал заколоту мав катастрофічні наслідки — її діяльність було заборонено одразу, а 30 серпня Президія ВР України заборонила діяльність Компартії України як складової частини КПРС.

Провал ДКНС став у політичному плані початком кінця і для М. Горбачова, який у дні заколоту був ізольований путчистами на Південному березі Криму, — він стрімко втрачав владу, в той час як різко посилювалася діяльність керівництва РРФСР. Союзні органи влади було паралізовано. Виникли сприятливі обставини для здобуття незалежності союзними республіками.

24 серпня 1991 р. ВР прийняла історичний документ виняткового значення для долі народу — **Акт проголошення незалежності України** [6]. У ньому зазначалося: «Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада урочисто

проголошує незалежність України та створення самостійної української держави — України. Територія України є неподільною і недоторканою. Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України».

За Акт, який набрав чинності з моменту його схвалення, проголосувала абсолютна більшість депутатів. УРСР перестала існувати. На геополітичній карті світу постала нова самостійна держава — Україна.

На підтвердження Акта **ВР вирішила провести 1 грудня 1991 р. Загальноукраїнський референдум** [7]. Він був потрібний, щоб нейтралізувати політичні спекуляції противників незалежності, особливо у східних і південних областях. Керівництво СРСР на чолі з М. Горбачовим також не втрачало надій на укладення нового союзного договору, а крім того, світове співтовариство не поспішало з визнанням самостійності України, вичікуючи, як розгортатимуться події.

На референдумі громадяни на запитання «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?» мали відповісти: «Так, підтверджую» або «Ні, не підтверджую». Із 37885,6 тис. громадян, яких було внесено до списків для таємного голосування, взяли участь 31891,7 тис. (84,18%). Із них **позитивно відповіли** 28804,1 тис. (90,92%). Зокрема, у Криму — 54,19%, у Севастополі — 57,07%; у Донецькій, Луганській, Одеській, Харківській областях — понад 80%; в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Хмельницькій, Черкаській, Вінницькій — понад 95%, у решті областей — понад 90% громадян [8].

Після референдуму вже ні в кого не могло бути сумніву, чи хоче український народ мати власну державу. Втретє за 350 років від Визвольної війни середини XVII ст. Україна здобула самостійність. Головним завданням стали збереження незалежності й суверенітету, недопущення помилок, зроблених на попередніх етапах існування державності, — у середині XVII ст. і в 1917-1920 рр.

Проведення референдуму та виборів Президента України створили якісно нову політичну ситуацію. Було прискорено остаточну ліквідацію СРСР.

7-8 грудня 1991 р. у Біловезькій пущі під Брестом зустрілися голова ВР Білорусі С. Шушкевич, президент РРФСР Б. Єльцин і Президент України Л. Кравчук. Підсумком перемовин стали офіційна констатація факту розпаду СРСР та укладення угоди про утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД) [9].

21 грудня 1991 р. на зустрічі в Алма-Аті президенти Азербайджану, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, РРФСР, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану, України та голова ВР Білорусі підписали Декларацію про утворення СНД.[10] Тим самим СРСР як суб'єкт міжнародного права і геополітична реальність перестав існувати, а кожна республіка стала самостійною (адже СНД не є державою, не має наддержавних управлінських структур, а її члени є цілком незалежними державами).

Незалежність України, яка стала закономірним наслідком багатовікових прагнень народу, було визнано всіма колишніми радянськими республіками і світовим співтовариством. Свою незалежність Україна здобула за винятково сприятливого збігу

внутрішніх та зовнішніх обставин. Демократизація суспільно-політичного життя дала можливість активізуватись національно-визвольному, демократичному руху, традиції якого виявилися особливо живучими.

Крім того, після провалу серпневого заколоту посилились відцентрові настрої в суспільстві. Союзні органи влади втратили контроль над подіями у республіках, а консервативні великодержавні сили були тимчасово деморалізовані, Компартія опинилася під заборонаю, і більшість колишніх комуністів підтримала ідею незалежності.

До того ж соціально-економічне життя в СРСР восени 1991 р. стрімко погіршувалося, і народ щиро сподівався, що в самостійній Україні становище швидко зміниться на краще, тому теж у переважній більшості підтримав незалежність. Світове співтовариство врешті-решт загалом позитивно поставилось до намагання радянських республік здобути незалежність і не заважало розпаду СРСР. Україна стала суверенною державою без кровопролиття, мирним шляхом.

24 серпня 1991 р. вона офіційно отримала назву — Україна, що відповідає історичній традиції. Розпочався процес утвердження атрибутів державності, без яких не існує суверенних держав. 4 вересня 1991 р. над куполом будинку ВР замайорів національний синьо-жовтий прапор, а 28 січня 1992 р. він отримав статус державного.[11] 15 січня 1992 р. державним гімном стала музика композитора М. Вербицького на слова П. Чубинського «Ще не вмерла Україна...» [12]. 19 лютого 1992 р. ВР затвердила тризуб як малий герб. Історична національна символіка перетворилася на державну.

Література

1. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР // 16 липня 1990 року № 55-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – №31. – Ст. 429.
2. Про проект нової Конституції України: Постанова Верховної Ради України від 8 жовтня 1993 року № 3494-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №42. – Ст. 403.
3. Про проект Конституції України: Постанова Верховної Ради України від 4 червня 1996 року № 219/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219/96-%D0%B2%D1%80>
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
5. Про Заяву Президії Верховної Ради Української РСР: Постанова Президії Верховної Ради Української РСР від 20 серпня 1991 року №1420-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №40. – Ст. 529.
6. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №38. – Ст. 502.
7. Про проведення всеукраїнського референдуму в питанні про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України від 11 жовтня 1991 року №1660-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №48. – Ст. 663.
8. Відомість про результати Всеукраїнського референдуму, 1 грудня 1991 р. // ЦДАВО України. — Ф. 1. — Оп. 28. — Спр. 144. — Арк. 6.
9. С. В. Гринько. Біловезька угода про створення Співдружності Незалежних Держав 1991 // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. —

К: Знання України, 2004 — Т.1 — 760с.

10. Алма-Атинська Декларація: Набрання чинності для України від 21.12.1991 за №997_189 [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_189

11. Про державний прапор України: Відомості Верховної Ради України від 28.01.1992 за №19, ст.257 [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради –1992. – №2067-ХІІ – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2067-12>

12. Про Державний Гімн України: Закон України від 6 березня 2003 року № 602-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №24. – Ст. 163.

13. Рудницький С. Л. Чому ми хочемо самостійної України? / Семен Львович Рудницький – Упор., пердмова О.І. Шаблія. - Львів: Світ, 1994. – 416 с.

14. Танцюра В. І. Політична історія України: Навчальний посібник / За ред. В. І. Танцюри. — 2-ге вид., доповн.. — К., 2008. — 552 с.

Касілова В.М.

Антиєврейський компонент Хмельниччини: формування образу єврея в українському ранньомодерному історіописанні

Повстання Хмельницького вважається вирішальним моментом у викладах багатьох національних історій. Якщо українці звеличують повстання як визвольну війну проти іноземного гноблення, як народний національний рух, що завершився створенням козацької держави, врешті як визначальний момент у формуванні української нації, то євреї оплакують різанину під час повстання і вважають Хмельниччину безпрецедентним вибухом антиєврейського насильства, передвістям жахливих погромів, а то й самого Голокосту. Червень-липень 1648 р. увійшов до пам'яті євреїв Речі Посполитої як «Брама помсти», а 21 червня, день здобуття повстанцями Немирова, і досі присутній серед дат скорботи єврейського календаря.

Такі різні сприйняття призвели до створення стереотипу українців як засадничих антисемітів, готових різати євреїв на перший заклик, і стереотипу євреїв як одвічних економічних експлуататорів і активного зняряддя соціального, релігійного і національного гноблення українського народу.

Творенню стереотипного образу єврея - гнобителя і традиції виправдання насильства проти євреїв за часів Хмельниччини, які вкорінилися в українській історичній пам'яті, значно прислужилися історичні твори ранньомодерного часу.

Оскільки історіописання в період, що передував Хмельниччині, фактично було монополією православного духовенства, то і один з найважливіших історичних текстів, в якому відображено власне Хмельниччину також було написано духовною особою. Йдеться про «Хроніку з літописців стародавніх» Феодосія Сафоновича, ігумена Михайлівського Золотоверхого монастиря, написану у 1670-х роках. Автор розповідає досить докладно про козацтво та повстання Хмельницького, згадує різанину євреїв, але без жодних коментарів про «єврейську експлуатацію». Сафонович вводить до «Хроніки» дві розповіді, які пізніше переповідатимуться в українських історичних творах: про те як козацький полковник Максим Кривоніс, захопивши містечко Полонне «багато жидів винищив», та про облогу Тульчина військами полковника Івана Ганджі, який уклав перемир'я з польськими захисниками міста за умови, що вони сплатять викуп і видадуть усіх євреїв. Поляки так і зробили, а Ганджа «наказав всіх

жидів понищити, а їхнє майно собі забрав» [7, с. 228]. Ці події згадано в контексті розповіді про вбивство поляків без жодного моралізаторства чи визначення авторського ставлення.

З постановням Української козацької держави церковна історіографія наприкінці XVII ст. почала занепадати. Інтереси української світської політичної еліти того часу - козацької старшини та козацької адміністрації - зумовили появу нових загальноісторичних ідеологем відображених в історичних творах нового типу - так званих козацьких літописах.

Хронологічно першим козацьким літописом є «Літопис Самовидця», написаний між 1672 і 1702 роками. Серед причин, що викликали масове народне повстання під проводом Б.Хмельницького автор перераховує і ті, які пов'язані з євреями: монополія міських євреїв на горілку супроводжувалася суворою заборонаю козакам тримати вдома алкогольні напої, селяни потерпали від євреїв - орендарів панських маєтків, що тим часом багатшали, підвищуючи орендну плату натурою і грошми і навіть конфіскуючи землі боржників.

Потім автор звертається до теми утисків православної церкви та шкіль поляками, зауважуючи, що «ліпшое пошанованне ляда жидищеві спросному било, аніжелі найліпшому християнинові русинові» [6, с. 51]. Далі автор розповідає, що з початком повстання євреї опинилися серед жертв народного гніву. Повстанці «гдеколвек знайшлася шляхта, слуги замковіе, жиди й уряди міськіе - усе забияли, не щадячи ані жон и дітей їх». Багато євреїв, щоб урятуватися, приймали християнство, а згодом тікали до Польщі та зрікалися примусово нав'язаної віри. Зрештою «на Україні жадного жиди не зостало» [6, с. 52 - 53].

Слід зазначити, що Самовидець переважно несхвально ставиться до насильства та грабінництва воєнного часу. Описуючи вбивства і пограбування польських та єврейських маєтків, він з прикрістю констатує, що «на тот час туга великая людем всякого стану значним була і наругання от посполитих людей, а найбільше от гультайства» [6, с. 54].

Два наступні козацькі літописи (Самійла Величка та Григорія Грабянки), обидва дуже впливові та популярні, описуючи Хмельниччину, спиралися на твори польських істориків, перекази та на тогочасні українські щоденники й документи. Саме у творі Грабянки євреїв уперше звинувачено в оренді православних церков. «Навіть храми господні жидам розпродали і малят тільки з дозволу жидівського хрестити можна було, та і всякі обряди церковні, що їх благочестиві правила, були віддані в оренду» [5, с. 32]. Далі Грабянка оповідає про всякі податки та здирства, що їх вигадували євреї, про те як шляхта видала євреїв козацькому полковнику Ганжі у Тульчині і як ті оборонялися від повстанців три дні, про те як інший козацький ватажок Максим Кривоніс, захопивши Бар винищив всіх євреїв міста [5, с. 46].

Тема єврейського гноблення і помсти з боку українців докладно представлена і у монументальному творі Самійла Величка, деякі факти єврейської різанини навіть набувають у нього чисельної конкретики. Зокрема, коли М.Кривоніс захопив Бар, усіх

місцевих поляків повбивав і «тільки жидів понад п'ятнадцять тисяч у Барі винищив» [1, с. 44].

Образ єврея - злодія посів чільне місце в історико - політичному трактаті кінця XVIII - початку XIX століття «Історії Русів», що став апогеєм історичної думки козацької еліти. Тема економічної експлуатації та оренди євреями православних церков висвітлена тут яскраво і з багатьма подробицями, євреїв названо «непримиренними ворогами християнства», які нібито проклинають православ'я у своїх синагогах, догоджаючи полякам, котрі надають євреям ще більше можливостей гнобити українців [3, с. 80]. До переліку скарг додано аргумент "ключів від церкви" [3, с. 89].

Таким чином, на кінець XVIII століття в історичній літературі, витвореній насамперед в середовищі козацької еліти, було сформовано типовий образ єврея - ненаситного, обачного, підступного експлуататора українського народу, що контролював православну віру і відкрито з неї глузився. На перший погляд цей образ постає як витвір питомо української історичної традиції, однак уже М.С.Грушевський зауважив вплив польської історіографії. Так, перелік кривд, зокрема єврейських, український літописець Г.Грабянка запозичив у польського хроніста Самуеля Грондського, аналогічний перелік міститься у творі Веспасіяна Коховського. Так само польське походження, за М.Грушевським, має мотив «ключів від церкви» [2, с.119-120].

Скепсис М.Грушевського щодо виключно українського авторства підступного образу єврея, пізніше був підтриманий іншими істориками. Зокрема прискіпливо дослідив витоки образу єврея як економічного та духовного експлуататора українського народу канадський історик Зенон Когут і дійшов висновку, що цей образ було запозичено з польської історичної літератури XVII століття, яка намагалася, пояснюючи повстання Хмельницького, частково перекласти провину з поляків на євреїв [4, с.271] . З ранньомодерного історіописання на початку XIX ст. цей образ увійшов до модерної української історіографії, насамперед завдяки історикам народницького напрямку. І хоча наприкінці XIX ст. українська інтелігенція відкинула антиєврейські стереотипи, вони залишилися міцно вкоріненими в історичній пам'яті.

Література

1. Величко Самійло. Літопис / Самійло Величко . - К.: Дніпро, 1997 . - 370 с.
2. Грушевський М.С. Історія України-Руси. – Т.8.- Ч.2. / Михайло Сергійович Грушевський - К: Наукова думка, 1995. – 856 с.
3. Історія Русів .- К.: Веселка, 2003 . - 366 с.
4. Когут Зенон. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України / Зенон Когут. – К.: Критика, 2004. – 351 с.
5. Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки / Григорій Граб'янка. - К.: Знання, 1992 . - 183 с.
6. Літопис Самовидця . - К.: Дніпро, 1991. - 309 с.
7. Софонович Феодосій. Хроніка з літописців стародавніх /Феодосій Сафонович. - К.: Наукова думка, 1992. - 336 с.

**Особливості історичного аналізу політики М. Тетчер
в період Фолклендської кризи**

Вивчення історичних подій, пов'язаних з діяльністю вдатних політичних діячів, має цілий ряд особливостей. Однією з проблем для науковця є дотримання об'єктивної точки зору. Стійка позиція попередніх дослідників, міфологізація образу яскравої особистості, навіть якщо з моменту подій пройшло не так вже багато часу, всі ці фактори сильно впливають на неупередженість поглядів. Для підтвердження цієї тези звернемось до подій англо-аргентинського протистояння, об'єктом якого були Фолклендські острови. Головною діючою особою, на долю якої припало вирішення цієї проблеми, була Маргарет Тетчер. Більшість історичних досліджень приділяє увагу рішучості прем'єр міністра прийти на допомогу своїм громадянам на далеких островах. Підкреслюються її невтомна робота по організації військової операції і впевненість в ідеї перемоги закону. Історики майже одноставно вважають перемогу Великобританії перемогою самої М. Тетчер. І не тільки тому, що ці події допомогли їй виграти наступні вибори. Мова йде про перемогу консерваторів у відстоюванні традиційних поглядів на роль держави, її могутність, в цілому, на підняття національного духу англійців.

Формуванню такого погляду сприяли чисельні інтерв'ю та спогади впливових політичних діячів, як англійських, так і закордонних. Поведінкою прем'єра міністра під час війни захоплювались і цивільні, і військові. Вже після перемоги один з командирів морської експедиції на Фолкленди Д. Томпсон писав: « Ми обожнювали її. За останні сто років я не можу знайти жодного політика, крім У. Черчилля, котрий би так зачепив струни військових...» [4, с. 264-265]. Спікер Палати громад Дж. Томас згадував : «Прем'єр міністр демонструвала видатну хоробрість і рішучість протягом усієї трагедії... Своїми діями вона відстоювала добре ім'я Британії. Ми залишаємось сильним маленьким народом, і тепер увесь світ знає про це» [4, с.255]. Ще красномовнішим був губернатор Фолклендів Рекс Хант, коли описував думки майже всіх мешканців островів після візиту М. Тетчер. Він писав: «Жителі островів виражали свою вдячність г. Тетчер за те, що вона надіслала експедиційний корпус і ніколи не вагалась у своїй рішучості. Вони вірили, що як би не вона, експедиційний корпус ніколи не відправився у путь, і вони залишились би під аргентинським володарюванням навіки» [4, с. 244]. Ось свідоцтво А. Хейга, який виконував протягом літ обов'язки головнокомандуючого об'єднаними силами НАТО у Європі. «Британська зброя одержала перемогу, але головне переміг принцип...панування права. Свободу далекого народу було збережено. За це вільний світ повинен дякувати Британським збройним силам та М. Тетчер, яка була сильним, прозорливим і далекоглядним лідером. Тільки той лідер, який точно знає у чому є справжні національні інтереси заслуговує право називатись державним діячем. М. Тетчер належить до таких лідерів» [4, с.191]. Саме риси національного лідера підкреслював в особі М. Тетчер один з депутатів парламенту Нік Хаукінс «Вона повернула британцям можливість пишатись

своєю країною» [4, с. 122]. Звичкному спиратись на історичні джерела історичу, серед яких важливе місце займають саме спогади, важко подолати такий майже одностайний «вирок» діям М. Тетчер. Але об'єктивний погляд вимагає використання і альтернативних свідчень. Слід зазначити, що майже всі свідчення описують ситуацію вже в період початку гострої фази кризи, або термін після завершення операції на Фолклендах. Слід же звернутись до позиції уряду що до цих територій впродовж довгого часу перед початком відкритого військового протистояння.

Постійне проживання англійців на Фолклендах почалось у 1833 р. Тут жила невелика колонія пастухів і так званих «келперів» - збирачів водоростей. У 60-і р. ХХ ст. в правлячих колах Великобританії закріпився песимістичний погляд на майбутнє цих територій. Основним заняттям жителів було вівчарство. Приносив дохід і випуск поштових марок. Один із губернаторів писав, що на островах не було «ні банкіра, ні адвоката, ні бухгалтера, ні агента з нерухомості, ні швеця, ні бакалійника, ні хімчисток, ні перукаря, ні автослюсаря, ні муляра, ні будівника, ні трунаря. Хто працює на островах?», - запитував він [1, с.796]. У зв'язку з цим метрополія повинна була постійно фінансово підтримувати ці території. Особливо дорогими були комунікації. Крім того, населення островів старіло і зменшувалось. В зв'язку з цим, жителі островів аж ніяк не збирались слідувати загальним тенденціям деколонізації і проголошувати про свою незалежність. У 1965 р. ООН прийняла резолюцію, у якій вказувалось Великобританії та Аргентині мирно вирішити питання про приналежність островів[2]. І на той час політичні лідери Британії під лозунгом того, що самі жителі островів повинні визначити своє майбутнє, щиро надіялись перенести вантаж економічної відповідальності за ці безперспективні території на Аргентину. Вже на початку 70-х р. Великобританії радила колоністам вступити у будь-яку асоціацію з Аргентиною [1, с. 797]. Існувало навіть ідея передати острови Аргентині на правах довгострокової оренди. Ситуацію стала загострювати військова хунта Аргентини, яка організовувала демонстрації з лозунгами «Мальвіні – аргентинські». Але і у цей час М. Тетчер виступала проти крупних інвестицій в економіку островів. Не мали її підтримки ідеї про модернізацію єдиного аеропорту Стенлі. І це не дивно. Саме в цей час М. Тетчер намагалась подолати економічну кризу у самій Великобританії. Монетаристська політика торі призвела до різкого погіршення рівня життя англійців. М. Тетчер вимагала економити на всьому, у тому числі, і на оборонних витратах. Ця політика торкнулись і ВМФ Великобританії. Великого галасу наробило рішення списати на металобрухт два авіаносця та два десантних корабля. «Військовою непотрібністю» назвала прем'єр і криголам «Ендьюранс», який знаходився безпосередньо близько до Фолклендів, але утримання якого обходилося кожного року 3 млн. фунтів. Слід відмітити, що це гідрографічне судно виконувало і важливу розвідницьку діяльність. Піком цієї політики став закон «Про національності» прийняти у 1981 р., який лишив жителів Фолклендів можливості проживати у Великобританії [3]. Пізніше М. Тетчер у своїй книзі писала наступне : «Слабке місто демократичного правління - його здатність підтримувати постійну бойову готовність. Така слабкість призводить до непотрібних конфліктів, підриває волю і може призвести до відсутності засобів, які необхідні для

стримування агресії» [5, с. 63]. Саме така політика уряду М. Тетчер надала можливості хунті Л. Гальтієрі вважати, що Британія не готова і не буде відстоювати свої права на острови. І навіть у той час, коли англійська розвідка перехопила шифровку, в якій називалась точна дата вторгнення Аргентини – 2 квітня 1982 р., Міністерство іноземних справ рекомендувало губернатору Р. Ханту справлятися з ситуацією своїми силами [1, с. 800].

Отже, неупереджений розгляд цієї проблеми надає можливості твердити, що багато у чому політика М. Тетчер сприяла переходу Аргентини до активних військових дій. І тільки перемога у війні майже «стерла» з історичної пам'яті всі спірні політичні рішення прем'єр міністра. Масштаб особистості та вираз «переможців не судять» майже спрацював на користь укоріненої думки про визначну роль М. Тетчер у вирішенні проблеми Фолклендів.

Література

- 1.Брендон П. Упадок и разрушение Британской империи 1781 – 1997/Пирс Брендон / Пер. с англ. М.В. Жуковой. – М.: АСТ: АСТ Москва, 2010. – 957 с.
- 2.Британія не будет обсуждать суверенитет Фолклендов // Режим доступу: <http://www.bbc.com.international>
- 3.Британский закон национальности // Режим доступу: <http://www.ru.knoveledgr.com>
- 4.Воспоминания о Мегги. Портрет Маргарет Тетчер / Сост. : Иэйн Дейл /Пер. с англ. М.Ю. Зарицкой. – К.: Знання-Пресс, 2003. – 349 с.
- 5.Тетчер М. Искусство управлять государством. Стратегии для меняющегося мира / Маргарет Тетчер / Пер. с англ. В. Ионова. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 504 с.

Курбанова Л.Ф.

Музей писанкового розпису як культурна пам'ятка сучасної архітектури у Коломії

Писанка – пасхальне декоративне яйце, розписане різнокольоровими візерунками [2]. Виготовлення ритуальних яєць в українській культурі має дуже давнє походження. Найдавніші знайдені писанки є керамічними і датуються періодом Київської Русі. В історичних джерелах існують письмові згадки про розписування сирих яєць у пізніші періоди, проте, через недовговічність шкарлупи не збереглися. Українська писанка є шедевром декоративно-ужиткового мистецтва. На теренах нашої Батьківщини культові яйця знайдені в похованнях скіфів. В серпні 2013 року у центрі Львова було знайдено п'ятисотлітню писанку, виконану на шкаралупі яйця [4]. У вересні того ж року, під час розкопок на березі Хрінницького водосховища було знайдено глиняну писанку-брязкальце, виготовлену 950 років тому [4]. У кінці XIX – на початку XX ст. писанкарство було поширене по всій території України, однак із приходом радянської влади почало занепадати, адже писанка вважалася церковним атрибутом, неприпустимим, у часи державної пропаганди атеїзму. У 1960 – 1970-х рр. відбулася активізація писанкарства у межах Західної України, де розписані великодні яйця почали виготовляти на замовлення та продавати на ярмарках. Тоді ж масово

поширилися дерев'яні сувенірні писанки, розфарбовані аквареллю та розраховані переважно на туристів [3].

Життєдайна сила писанки, її багатство орнаментів та неповторна краса, звичаї та обряди, які тісно пов'язані з нею, лягли в основу побудови єдиного у світі музею «Писанки», який був створений на основі колекцій писанок у Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Йосафата Кобринського, відкритого вперше 26 жовтня 1987 року, якраз на 400-ліття церкви св. Благовіщення – пам'ятці архітектури XVI століття [3]. Традиція розпису яєць на Гуцульщині і Покутті нараховує багатовікову історію. І саме тут мистецтво писанкарства сягнуло високого рівня. Тому не випадково, що у Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини протягом десятиліть сформувалася колекція писанок. Спочатку планувалося розмістити музей в колишніх польських костелах в Делятині або в Стопчатові. Потім обласне управління культури подало ідею побудови музейної експозиції в Івано-Франківську, в будинку, який знаходився в міському парку і побудований в гуцульському стилі [3]. Проте, остаточним варіантом стало відкриття музею в Коломийській церкві святого Благовіщення, і рішення було затверджено виконкомом міської ради від серпня 1983р. Церква-музей розміщувалася на перехресті автомобільних шляхів, що зумовило активне відвідування музею, хоча він функціонував лише в літній період. В 1990 р. церква була передана віруючим, а музей не отримав постійного приміщення. З 1992 р. музей писанкового розпису розміщувався в малопристосованому будинку по вул. Р.Шухевича, 78.

Із здобуттям Україною незалежності актуалізувалося бажання людей глибше дізнатися про власні національні звичаї і традиції, відтак писанкарство зайняло свою нішу в системі народного мистецтва та повернулося до великодніх звичаїв. Як самостійний музей, він був урочисто відкритий 23 вересня 2000 року під час Десятого міжнародного фольклорно-етнографічного гуцульського фестивалю, в якому брали участь Президент України Леонід Кучма та Голова Верховної Ради. З кожним днем його колекція поповнювалася все більше і більше. Ідея виникла, коли виникла технологія: головний охоронець фондів музею Любомир Володимирович Кречковський і лаборант Марія Іванівна Болездюк винайшли техніку консервації та реставрації писанок [3]. Тепер маленькі прадавні дива можна було зберігати та відновлювати. Нова сторінка історії музею розпочалася з побудови спеціалізованого будинку, центральна частина якого має форму яйця висотою близько 14 метрів та 10 метрів у діаметрі, яке зовні розмальоване як писанка. Будівництво тривало рекордний час – 90 днів. Було зведене нове приміщення музею за проектом Ігоря Євстахіївича Шумана. Приміщення музею виготовлене повністю з кольорового скла, а загальна площа – більше 600 квадратних метрів [3]. На даний час, музей перетворився на своєрідний храм мистецтва, звичаїв та традицій. У вестибюлі представлено скульптуру Божої матері з дитям та вишиті чудодійні ікони, які створюють неповторну атмосферу для поглибленого огляду. На першому поверсі музею відбуваються змінні виставки майстрів народного мистецтва, майстер-класи з розпису писанки, експозиція з екскурсу в історію писанкового розпису, сувенірна крамниця (в якій можна придбати писанки

ручної роботи, і навіть страусине яйце). До речі, якщо немає можливості відвідати цей музей, то через спеціальний додаток Google можна пройти екскурсію онлайн.

У 2007 році, стартував новий проект українського політика Миколая Томенка «Сім чудес України». Музей «Писанки» у номінації отримав почесне свідоцтво «Визначної пам'ятки сучасної архітектури». На сьогодні музейна колекція нараховує понад 12 тисяч творів. В експозиції музею представлені писанки та декоративні яйця різних регіонів України, а саме: Гуцульщини, Покуття, Буковини, Закарпаття, Бойківщини, Опілля, Волині, Поділля, Полісся, Наддніпрянщини, Причорномор'я, Слобожанщини. Експонуються писанки української діаспори з Аргентини, Польщі, Чехії, Румунії, Словаччини, Білорусії, Росії, Франції, Канади, США, Пакистану, Індії, ШріЛанки, Китаю, Єгипту та Алжиру, Данії, Швейцарії, колишньої Югославії та Ізраїлю. Постійно поповнюється колекція писанок з автографами відомих людей, які приїжджають на Прикарпаття. Нині їх назбиралося близько півсотні — з підписами Івана Плюща, Володимира Литвина, Юрія Костенка, Анатолія Кінаха, послів іноземних держав. Таким чином, в колекції музею вже зібрані писанки з автографами Президента України Леоніда Даниловича Кучми та його дружини Людмили Миколаївни. Голови Верховної Ради України Івана Плюща. Колишніх Прем'єр-міністрів Валерія Пустовойтенка, Віктора Ющенка, Анатолія Кінаха, экс-міністра оборони Олександра Кузьмука та інших урядовців. Існує цікава традиція, започаткована головою Івано-Франківської обласної державної адміністрації Михайлом Вишиванюком. Вона полягає в тому, що коли музей відвідують перші особи держав, то професійна писанкарка подає їм біле куряче яйце, писачок і розтоплений бджолиний віск, і пропонує виконати підпис на поверхні яйця, а потім розписує як писанку [5].

Музей «Писанка» – являється єдиною культовою установою, збудованою спеціально для збереження і експонування творів писанкового мистецтва. Архітектурна споруда у вигляді величезного розписного яйця, стала візиткою міста Коломиї.

Література

1. Манько В. В. Українська народна писанка: науково – популярне видання / Віра Василівна Манько. – Л.: Свічадо, 2008. – 41 с.
2. Словник української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченка. – К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – Т.3. – С. 152.
3. Крайній Іван. Скарбниця диво – яєць. Про те, як виник єдиний у світі Музей писанкового розпису. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1869/225/66440>
4. Одарченко Валентина. На Рівненщині знайшли писанку, якій 950 років. Радіо Свобода. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25102278.html>
5. Сім чудес світу. Архітектурний комплекс. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://7chudes.in.ua/nominaciyi/muzey-pysanka/>

Історія розвитку музеїв Чигиринщини

Чигиринський край був завжди епіцентром різних важливих подій, які грали чи не найважливішу роль в історії українського народу. Згадаймо, що, власне, з Чигиринщини вершив і творив свої справи у створенні Козацької Держави гетьман Богдан Хмельницький. Саме з Чигиринщини почалося повстання під проводом козацького отамана Максима Залізняка, яке отримало назву Коліївщини. Тут же відбулася сумнозвісна Чигиринська змова, що підірвала репутацію Російської імперії. Трішки згодом, опісля Лютневої революції, безсумнівно, Чигирин – місто «стольне, козацьке...» обрано місцем першого з'їзду Вільного козацтва, де в подальшому вирішувалась доля молодого Української Народної Республіки. Тут же, на теренах Холодного Яру, постала Холодноярська республіка з її видатними керівниками уродженцями цього краю – братами Чучупаками.

Та не лише тільки цими подіями славиться чигиринська земля, дивлячись на написане вище, ми розуміємо – край багатий на історію.

Було б не справедливо, якби в цьому краю не заснували музейних закладів, що зібрали в собі різні музейні предмети культурного та історичного значення. Пропускаючи їх через руки наукових працівників, систематизуючи та аналізуючи, музеїтворили через свої експозиції історію Богданового краю.

На жаль, в часи радянської державності таких музеїв фактично не існувало, проте сказати що на Чигиринщині музеїв взагалі не було не можна. З кінця 70-х років минулого століття на території краю постає ряд музейних закладів – музейних кімнат. Це були заклади краєзнавчого спрямування, розміщені при школах або ж приміщеннях наданих сільрадами. Вони були засновані простими вчителями, лісниками, ентузіастами, що мали змогу поповнювати фонди музеїв тільки матеріалами, зібраними власноруч та отриманими від місцевого населення. Вмайбутньому саме ці музеї зіграли одну з фундаментальних ролей в створенні та систематизації історії Чигиринщини.

Одними з таких ентузіастів, що започаткували музейні заклади, є:

- Олександр Андрійович Найда, який будучи лісником Креселецького лісництва, зумів врятувати від загибуні тисячолітній дуб Максима Залізняка;
- Валентин Павлович Арутин, що збирав підйомний археологічний матеріал та етнографічні матеріали усної народної творчості, створив краєзнавчий музей при Чигиринському НВК I-III ст. № 2;
- Микола Миколайович Мінаєв, який вивчав південно-західну частину району (найменш досліджену) та започаткував краєзнавчий музей при Вершацькій ЗОШ I-III ступенів.

Вищенаведених людей можна назвати одними з перших сподвижників музейної справи на Чигиринщині.

Паралельно з цим, у радянські часи, створення музейних установ на території Чигиринщини відбувалось і за участю держави. Враховуючи значення Богданового краю в українській історії, 7 березня 1989 року Рада Міністрів УРСР ухвалила Постанову "Про оголошення комплексу пам'яток, історії, культури та природи міста

Чигирин, с. Суботова і урочища Холодний Яр у Черкаській області Державним історико-культурним заповідником"[1].

Подальша розбудова заповідника продовжувалась на початку ХХІ ст.: проведена реставрація Іллінської церкви в с. Суботів, відбудова церкви св. Миколая, трьох вітряків, будинків етнографічного комплексу "Козацький хутір" в с. Стецівка. В 2002 р. Міністерством культури і мистецтв України був затверджений Генеральний план розвитку заповідника, за яким продовжувалося відведення земель та проведено паспортизацію 28 пам'яток, що знаходяться на території закладу.

Вже в роки незалежної України уряд, розуміючи важливість Чигиринського краю як коліски української державності робить рішучі дії. Однією з яких є створення в Чигирині музею Богдана Хмельницького, що виникла в ході підготовки до святкування 400-річчя з дня народження великого гетьмана. Сам Державний історико-культурний заповідник отримає сучасну назву Національного історико-культурного заповідника Чигирин, а музей Богдана Хмельницького стає його культурним центром [4].

Музей Богдана Хмельницького розпочав свою роботу 25 грудня 1995 року. Сучасна експозиція оформлена у 2005-2006 рр. У залах Б. Хмельницького висвітлено теми, які розкривають військову, зовнішньополітичну діяльність гетьмана, розповідають про історію гетьманської столиці – міста Чигирин, події Національно-визвольної війни українського народу середини ХVІІ ст.[3; с. 236-240].

Музейне зібрання нараховує більше 2000 експонатів, які дозволяють змістовно відтворити та реконструювати історію, дають можливість відвідувачам поринути в героїчне минуле нашого народу, відтворити матеріально-предметне середовище часів Богдана Хмельницького.

З часу відкриття у закладі побувало більше 200 тисяч туристів. Їх кількість постійно зростає. Сьогодні музей – центр науково-дослідної та виставкової роботи, патріотичного і духовного виховання молоді, учасник всеукраїнських та міжнародних проектів [2; с.201-203].

Незважаючи на всі труднощі свого становлення, центром археологічної спадщини району є Національний історико-культурний заповідник «Чигирин». Це доводить, що завдяки професіоналізму, патріотизму та небайдужості його співробітників культурна спадщина Чигиринщини примножується і по сьогоднішній день [5].

На підставі вивченого можна зробити висновки, що саме завдяки самовідданій праці краєзнавців та музейних працівників були створені дотепер існуючі музейні заклади Чигиринщини різних рівнів та збережено велику кількість унікальних знахідок. В історії музейних закладів Чигиринщини ми простежили два основних етапи – зародження та становлення, які співвідносяться з радянським періодом та періодом Незалежності в історії України. Одним з підсумків роботи місцевих науковців є створення археологічної карти краю.

На останок хочеться тільки запросити читачів статті відвідати ці музеї. На прикладі автор лишає контактні дані музею Богдана Хмельницького.

Музей розташований в місті Чигирин за адресою: 20900, Черкаська область, Чигиринський район, місто Чигирин, вул. Грушевського, 26. Телефон: 2-88-31.

Література

1. Про оголошення комплексу пам'яток, історії, культури та природи міста Чигирин, с. Суботова і урочища Холодний Яр у Черкаській області Державним історико-культурним заповідником: Постанова Рада Міністрів УРСР від 7 березня 1989 р. № 77 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/77-89-п>.
2. Нераденко Т. М. Археологія Чигиринщини – Ч., - 2012.
3. Пискун О. До історії створення музею Богдана Хмельницького в місті Чигирин // Чигиринщина: Історія і сьогодення. – Ч., 2006. – С. 236-240.
4. Історія створення НІКЗ «Чигирин» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного історико-культурного заповідника «Чигирин». – Режим доступу: http://chigirinzapovidnyk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=54:-qq&catid=36:2012-01-25-20-45-15&Itemid=56
5. Пискун О. О. Виставкова діяльність музею Б. Хмельницького: історія, проблеми, перспективи // Дев'ятнадцять Сумцовських читань. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Музей як соціокультурний інститут в умовах інформаційного суспільства» 18 квітня 2013, с 81 – 89. [Електронний ресурс] // Матеріали із вільної енциклопедії – Вікіпедії – Режим доступу: <http://museum.kh.ua/docs/19SumtsovConference2013.pdf>

Окорокова В.В., Плат О.В.

«Салічна правда» як джерело права франкського суспільства

З усіх “варварських правд” особливу цінність для історико-правової науки являє «Салічна Правда», яка є найважливішим документом для вивчення майнових відносин ранньофеодального періоду, землеробської общини, прав і обов'язків франків-общинників і членів родової спілки, стародавнього і вкрай примітивного судоустрою і судової процедури. Але попри весь примітивізм вона є справжньою історичною знахідкою; першоджерелом, з якого беруть початок джерела права феодального суспільного ладу Європи.

Особливістю даної тематики є та обставина, що проблема в зазначеній постановці ніколи не була предметом спеціального дослідження. Проте окремі її аспекти знайшли своє відображення в роботах цілої низки дослідників серед яких слід відмітити Н.П. Граціанського, А.Я. Гуревича, О.І. Неусихіна, Ф.Я. Полянського [1, 2, 3, 4]. Так, наприклад, Н.П. Граціанський в праці «З соціально-економічної історії західноєвропейського середньовіччя» [1] докладно розглядає «Салічну правду» як джерело тлумачення у судбнику терміна villa, види матеріальних стягнень. А.Я. Гуревич в своїй праці «Проблеми генезису феодалізму в Західній Європі» [2], розкриває процес розкладання родового ладу у варварів, розвитку індивідуальності у германців, що дозволяє прослідкувати генезу майнових відносин в ранньосередньовічному суспільстві. Тому з огляду на відмічені вище обставини, метою даної роботи є проведення історико-правового аналізу «Салічної правди» як джерела права у франкському суспільстві за часів раннього середньовіччя.

Як зазначає Ф.В. Семенов у передмові до видання Салічної правди, текст її був складений і записаний на латинській мові в останні роки царювання короля Хлодвіга (близько 500 р.). Цей початковий текст був доповнений пізніше при королях Хільдеберті I і Хлотарі I (VI ст.). Початковий текст Правди проте не зберігся. До нас

дійшли тільки вторинні або похідні тексти. Ці рукописи частиною є копіями (більш менш видозміненими) зниклого оригіналу, частиною переробками, компіляціями, іноді скороченими, іноді, навпаки, значно розширеними порівняно з початковим текстом. У більшій своїй частині рукописи відносяться або до VIII ст. або до IX ст. Зазвичай дослідники розподіляють рукописи Салічної правди за різними групами - сім'ями, которіх відомо п'ять [5, с. 9].

Основний текст Салічної Правди являє собою розрізнений і безсистемний запис звичаїв, які склалися в основному ще до утворення Франкської держави, а також тих звичаїв, які виникли в період формування класового суспільства й утворення держави. Тому її зміст відображає той соціальний і правовий лад, який характеризує перехід від первіснообщинного ладу до класового суспільства. Вона розкриває процес розкладу первіснообщинної власності і виникнення приватної власності, ріст майнової нерівності.

Відтак стає зрозумілим, чому в Салічній правді ми не знайдемо певної системи розташування правових норм, її титули (статті) мають здебільшого казуальний характер, в них помітно значний вплив правового формалізму і символізму (титули «Про жмені землі», «Про бажуючого відмовитися від родини» та ін.). У Салічній правді, мабуть, більш повно, ніж в будь-якому іншому правовому пам'ятнику, представлені казуальність норм, правовий формалізм, а також екзотичність, примхливість раннього права. Приклад казуальності норм: «Если кто оторвет большой палец на руке или ноге, присуждается к уплате 50 сол. (солидов). Если же этот изувеченный палец будет висеть на прежнем месте... 30 сол. Если же кто оторвет второй палец, именно тот, которым натягивают лук... 35 сол.

Приклат формалізму та екзотичності права — титул «Про жмені землі»: «Если кто лишил жизни человека и, отдавши все имущество, не будет в состоянии уплатить следующее по закону, он должен представить 12 соприсяжников... и потом он должен войти в свой дом, собрать в горсть из четырех углов земли, стать на пороге, обратившись лицом внутрь дома, и эту землю левой рукой бросать через свои плечи на того, кого он считает своим ближайшим родственником... потом в одной рубашке, без пояса, без обуви, с колом в руке он должен прыгнуть через плетень...».

В основному Салічна правда встановлює санкції за різні правопорушення та правила розгляду справ у суді. Серед норм, що відносяться до цивільного права, заслуговують на увагу ті, які регулюють право власності на землю. За Салічною правдою ліси, луки, а також орні землі вважалися спільною власністю. Кожна сім'я обробляла свою ділянку землі. Але ця земля ще не стала власністю сім'ї – якщо в родині не залишалося спадкоємця чоловічої статі, земля поверталася громаді. Поселення прибульця на землі громади допускалося тільки за одностайної згоди общинників (або за давністю, якщо протягом 12 місяців ніхто з общинників не заперечував).

З кримінального права франків поступово зникають пережитки первіснообщинного ладу. У Салічній правді, наприклад, звичай кровної помсти і таліон замінюються матеріальною компенсацією, через відкуплення шкоди і штрафом (досить значним за

розмірами) на користь потерпілого (або його родичів) і держави - одна третина всієї суми.

Багато в чому це пояснюється тим, що за часів Салічної правди ще не склалося уявлення про публічний характер злочину, про те, що злочин - суспільно небезпечне діяння. Однак у відрахуванні частини суми, стягнутої на користь держави (штрафу), ми спостерігаємо становлення покарання, що робило перший крок до виділення кримінального права в самостійну галузь права.

Як пережиток родових відносин зберігалось, однак, правило, за яким у разі, якщо винний був не в змозі виплатити вергельд, він міг звернутися за допомогою до родичів («Про жмені землі»). Але останні заздалегідь могли розірвати родові зв'язки (і тим самим звільнитися від відповідальності за родича і від обов'язку надавати йому допомогу), публічно зробивши встановлений обряд («Про бажаного відмовитися від родини»), що свідчило про поступовий розпад родових відносин.

Право франків свідчить про початок майнового розшарування франкського суспільства. У Салічній Правді говориться про хазяйську челядь (виноградарів, конюхів, свинопасів і навіть золотих справ майстрах), що обслуговували хазяйські господи. Разом з тим Салічна Правда свідчить про достатню міцність общинних порядків, про общинну власність на поля, луки, ліси, пустощі, про парні права общинників-селян на общинний земельний наділ. Саме поняття приватної власності на землю у Салічній правді відсутнє.

Про появу станового розшарування у франкському суспільстві говорить і залежність тяжкості покарання не тільки від виду правопорушення, а й від суспільного становища винного і потерпілого. Так, якщо за вбивство вільного франка належало сплатити вергельд в 200 солідів, то вбивство посадових осіб королівської адміністрації - графа або барона - тягло сплату потрібного вергельда (600 солідів). У той же час за вбивство вільного або напіввільного римлянина уплачувалось тільки 100 солідів. Вбивство раба становило для винного лише обов'язок відшкодувати власникові раба завдані збитки в 35 солідів.

Таким чином, «Салічна правда» як правова збірка відкриває картину правового регулювання відносин у франкському суспільстві, та головне при цьому, надає змогу прослідити еволюцію правових норм в ранньому середньовіччі. Звичайно, вже по самому своєму характеру Салічна правда не може надати вичерпного матеріалу для вивчення життя франків того часу. Історичний матеріал, наданий Салічною Правдою, далеко не повний і не задовільний, так як вона не є таким кодексом діючого права, який був би заданий цілком точно регламентувати всі сторони життя франка. Являючись не чим іншим, як частиною, і навіть випадковим записом звичаєвого права, Салічна правда про багато випадків сторін життя франка промовчує, а про інших нагадує мимохідь. Єдина мета її, визнана практичними потребами часу, - встановити точним чином форми судової процедури і перерахувати штрафи за злочини і правопорушення.

Література

1. Грацианский Н.П. Из социально-экономической истории западноевропейского средневековья. – М.: Издательство АН СССР, 1960. – 407 с.
2. Гуревич А. Л. «Проблемы генезиса феодализма в Западной Европе». М.:Наука, 1970. – 165 с.
3. Неусыхин А.И. Проблемы европейского феодализма. – М.: Наука, 1974. – 374 с.
4. Полянский Ф.Я. Экономическая история зарубежных стран. – М.: Наука, 1973. – 286 с.
5. Салическая правда / пер. Н.П. Грацианского. – М: Наука, 1950. – 167 с.

Огорокова В.В., Прищенко А.П.

Місце «Corpus juris civilis» в історії римського права

Проблема дослідження історії створення та значення «Corpus juris civilis» («Звід цивільного права») становить в наш час одну з найактуальніших в галузі історії права. Так, український дослідник Т.Є. Харитонова звертає увагу на те, що наукових розвідок, спеціально присвячених проведеній Юстиніаном I систематизації римського (греко-римського) права, окремим етапам і результатам цих робіт, у вітчизняній історико-правовій науці майже не існує (за винятком праць В.І. Форманюка, Є. О. Харитонова), ненабагато більше їх і у зарубіжній історико-правовій науці, але ці публікації головним чином присвячені або розвитку візантійського права в цілому, або навпаки, лише Дигестам, і навіть не Дигестам у цілому, а “приватноправовій частині” останніх, що пояснюється сферою наукових інтересів авторів і відповідним відбором ними матеріалу [8, с. 6]. Дійсно, у працях останніх років відчувається відсутність комплексного аналізу усієї систематизації Юстиніана, оскільки Дигести, Кодекс та Інституції Юстиніана служать, як правило, предметом дослідження лише для встановлення особливостей окремих інститутів римського та візантійського права.

Для нашої тематики значне місце посідають праці Д.В. Дождева, Т.Є. Матвєєнко, О.А. Підпригори, І.О. Покровського, В.Є. Рубаник, Т.Є. Харитонові та О.Є. Харитонова, В.М. Хвостова, [1, 3-9]. Окреме місце тут посідають праці сучасних українських вчених Т.Є. Харитонові та О.Є. Харитонова, в яких дослідники досліджуючи законодавство Візантійської імперії часів Юстиніана, говорять про те, що Юстиніан не ставив на меті створення єдиного законодавчого акту Corpus juris civilis, а прагнув створити Кодекс для практичного ужитку, Дигести – для забезпечення підвалин правосвідомості та правової культури, Інституції – для закладення фундаменту юридичної освіти.

Чинне право Візантії являло до епохи Юстиніана I величезну і різномірну за своїм складом масу пам'яток, і знайомство з цим матеріалом у всьому його обсязі, обов'язкове для судді і адміністратора, було завданням непосильним. Тільки одна частина цього матеріалу, а саме імператорські укази, стала піддаватися загальним обробкам з часів Діоклетіана, і з 438 року існував Феодосійв Кодекс. За минулі з тих пір роки число указів значно збільшилося, але спроб звести їх в один збірник і доповнити ними діючий кодекс зроблено не було. Крім цього у безперервно збільшуваному в кількості матеріалу мали значення закону писання великих юристів,

які отримували від імператора право давати відповіді особам та урядовим установам, які до них зверталися. Це право називалося *ius respondendi*, а люди, які його отримали – *iuris prudentes*. На практиці виникали нерідко труднощі в застосуванні старих і застарілих або неповних законів, авторитетні юристи давали свої тлумачення, і судді могли керуватися цими відповідями при постановці рішень. Століття великих юристів давно минуло, але воно залишило по собі величезну спадщину, яке зверталось в оригіналі як в західній частині імперії, так і на сході. Найбільше значення з великих юристів минулого мали Ульпіан і Папініан. Їм належало безліч творів, як загального, так і приватного змісту, і знайомство з ними було обов'язково для будь-якого практичного діяча, як судді, так і члена адміністрації, так як, за старою традицією, функція суду не була відокремлена від управління. Джерелами права були також рішення сенату, *senatus consulta* староримського часу, починаючи з Августа і Тіберія, так як з самого початку імперії цим шляхом заповнювали зникнення законодавчого органу римської республіки - народних зборів в Римі. До цього саме джерела права і ставилися головним чином писання юристів. Цей колосальний матеріал, з причини своєї неосяжності, не міг бути подоланий в період навчання в школі. Звідси йшли всякого роду зволікання у вирішенні справ і неправда в судових рішеннях [2].

Тому стає зрозумілим, чому імператор Юстиніан прагнув повернути стабільність Римській державі, в тому числі і кодифікацією всього права, як *ius*, так і *leges*, усунувши протиріччя між *ius vetus* і *ius novus* (давнім римським правом, що міститься в працях класичних правознавців, і новим правом, що складається з конституцій імператорів). Відтак, кодифікація Юстиніана була проведена в 529-534 рр. і включала в себе Кодекс, Інституції та Дигести. У «Кодексі Юстиніана» були зібрані воедино и впорядковані усі римські закони, навчання и думки римських юристів усіх часів. В середні віки разом з Новелами вони отримали найменування «Звід цивільного права» (*Corpus iuris civilis*) і були вперше видані Д. Готофредом.

У законодавстві Юстиніана знайшла своє завершення еволюція теорії права. Римська юриспруденція виробила такі теоретичні поняття, як право, закон, звичай, розробила концепцію громадянського і публічного права, що відображала взаємини прав індивіда і суспільства, збагатила науку створенням багатьох юридичних презумпцій і норм. Еволюція правової доктрини, що відбувалася в залежності від зміни суспільних відносин в імперії, в законодавстві Юстиніана виявилася насамперед у виробленні поняття універсального права, розповсюдженого на все людство. Юридична теорія звільнялася від вузьких рамок вчення про особливе право одного, панівного, народу. Раніше існував поділ права на різні системи (цивільне, преторське, право народів), що відповідали поділу населення імперії на римських громадян і неримлян, тепер було знищено. У законодавстві Юстиніана всі правові системи зливаються в єдину, універсальну систему, створену для всього вільного населення імперії. Ця реформа мала велике прогресивне значення і в політичному і в юридичному аспекті.

На думку Т.Є. Харитонові значення систематизації Юстиніана для подальшого розвитку систем права обґрунтовується з боку трьох позицій: 1) з погляду оцінки її

значення для досягнення мети, яку ставив перед собою Юстиніан I: вдосконалення тогочасного права з наступною реалізацією максими – “Через єдине право до єдиної держави”; 2) з точки зору оцінки її значення для розвитку права, зокрема, для рецепції римського права у більш пізніх правових системах; 3) з погляду оцінки її значення як досвіду значної за масштабами і вдалої з точки зору досягнутих юридичних результатів систематизації права [8, с. 11].

Що стосується оцінки значення для досягнення мети, яку ставив перед собою Юстиніан I: вдосконалення тогочасного візантійського права з наступною реалізацією зазначеної максими, то тут значення проведеної ним систематизації виявилось найменш відчутним. Її результати майже не привернули уваги сучасників. Ні Агафій Миринейський, ні Прокопій Кесарійський про роботу Комісії Трибоніана не згадують, так само, як не пишуть і про її результати. Внаслідок фактичної непридатності актів, створених у результаті систематизації Юстиніана, до практичного застосування, результати систематизації Юстиніана виявилися мало придатними для повсякденного юридичного вжитку, так само, як не стали тією основою, що мала об'єднати Західну та Східну Римські імперії.

Для розвитку європейських правових систем значення систематизації виявилось набагато більшим. Тут вона тісно пов'язана з таким явищем як рецепція римського права (відродження римського класичного права, сприйняття його духу, ідей, головних засад та основних положень наступними цивілізаціями). Зокрема, помітним є її вплив на формування правової системи України, яка внаслідок наявності і західного, і східного впливу, формувалася як синтез місцевого звичаєвого права, реципованого римського та візантійського права. При цьому відбувалось начебто “подвійне накладання” римсько-правових ідей – через давньоруське право, яке зазнало часткового впливу візантійського права, та через німецьке та польське право, де римське право було рециповане за західноєвропейським типом (але також “за посередництва” систематизації Юстиніана).

Важливим також є значення систематизації Юстиніана, як прикладу законодавчих робіт кодифікаційного характеру, що були проведені у стислі строки у складних політичних та соціальних умовах. Під таким кутом зору систематизація Юстиніана практично не розглядається, хоча, як свідчить історія створення деяких значних законодавчих актів, методика Юстиніана використовувалася досить успішно.

Отже, значення кодифікації Юстиніана в історії римського права надзвичайно велике. Це була дійсно найбільша кодифікаційна робота у всій античності, а може бути, і у всій історії права, якщо брати до уваги його зміст і вплив на подальший розвиток права. Недарма сам Юстиніан назвав свою кодифікацію «храмом римської юстиції». У Східній імперії впродовж приблизно п'яти віків після кодифікації Юстиніана складені ним збірки служили базою наукової і практичної роботи.

Література

1. Дождев Д.В. Римское частное право. – М.: «Норма», 1997. – 286 с.

2. Кодекс Юстиніана – общая характеристика как источника права. – Режим доступа: <http://rushist.com/index.php/byzantium/3312-kodeks-yustiniana-obshchaya-kharakteristika-kak-istochnika-prava>
3. Матвеев Т.С. Греко-римское право доби Юстиніана // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. – Одеса, 2000. – Вип. 13. – С. 59-63.
4. Підпригора О.А. Римське приватне право: Підручник для студентів юрид. Спец. Вищих навч. закладів: Вид. 3-є, перероб. та доповн. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 440 с.
5. Покровский И. А. История римского частного права / И. А. Покровский. – СПб., 1998.
6. Рубаник В.Е. Византийская, западная и восточнославянская традиции правового регулирования отношений собственности в политико-правовой мысли и законодательной практике // Государство и право. - 2005. - № 2.
7. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Західна традиція. – Одеса: Юридична література, 2001. – 206 с.
8. Харитонova Т.Є Систематизація права у Візантійській імперії у першій половині VI ст. н.е. (систематизація Юстиніана). // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Одеса: ОНЮА, 2003. – 16 с.
9. Хвостов В.М. Система римского права: Учебник. – М.: Изд-во «Спарк», 1996. – 346 с.
10. Codex Justinianus. // Сборник документов по социально-экономической истории Византии. – М.: АН СССР, 1951. – Режим доступа: http://www.drevlit.ru/docs/vizantia/VI/Justinianus/Codex_Justinianus/text.php

Присяжнюк О.М.

Підземний монастир «Гетсиманський сад»: перспективи дослідження

Одним з нагальних завдань України як сучасної європейської держави є збереження пам'яток культурної спадщини. Але неможливо зберегти пам'ятку без проведення наукового вивчення для встановлення її сутності та визначення сучасного стану, що необхідно для розробки заходів щодо подальшого збереження.

Підземний монастир в урочищі «Гетсиманський сад» був занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення під охоронним номером 978 ОД як пам'ятка історії, архітектури Наказом Міністерства культури України від 27.11.2014 р. за №1053 [6]. Саме тому визначення перспектив дослідження цієї неординарної пам'ятки Одещини стало метою даної роботи.

На шляху до досягнення нашої мети ми не є самотніми. Різні дослідники, вивчаючи пристосовані природні та штучні підземні споруди, неоднаково спрямовували свою дослідницьку діяльність.

Позитивним та гідним для використання є приклад залучення у якості джерел рідкісних історіографічних досліджень авторів XIX–XX ст. при вивченні історії печерного чернецтва на землях українського Прикарпаття [1, с. 177-181].

Хоч зазначена нами пам'ятка є молодшою (початок її будівництва припадає на 1910 р.), ґрунтовне вивчення письмових джерел, що стосуються об'єктів такого типу, у тому числі архівних, на нашу думку дозволить спрогнозувати подальші напрями та

об'єми земляних робіт. А також вирішити питання доцільності у кожному конкретному випадку розчистки тих чи інших підземних споруд.

Найбільш структурованим польовим дослідженням подібних об'єктів можна назвати проведене А. І. Василенко та В. С. Ветровим обстеження штучних підземних споруд неподалік села Наугольне Сватівського району Луганської області під час здійснення археологічних досліджень. Ними було складено топографічний опис місцезнаходження пам'ятки, опис підземних споруд, проведено фотофіксацію та збір інформації про підземний об'єкт [3, с. 180-183].

Такий набір складових дослідження можна взяти за основу при комплексному дослідженні Підземного монастиря «Гетсиманський сад». А саме: складення топографічного опису місцезнаходження пам'ятки, опис підземних та інших споруд, фотофіксацію та збір інформації з врахуванням її комплексного характеру.

Згідно з паспортом об'єкта культурної спадщини – пам'ятки історії (визначне місце) місцевого значення Підземний монастир в урочищі «Гетсиманський сад», складеним 20.02.2014 р., він займає доволі значну територію 25,7 га [7]. Докладний топографічний опис місцезнаходження пам'ятки на місцевості та її складових елементів дозволить зафіксувати сучасний стан споруд, що входять до комплексу пам'ятки.

Існуючі документи щодо обстеження відкритої частини споруди підземного монастиря – це план, складений у 2010 році спелео-археологом Т. А. Бобровським [4] та висновок щодо гірно-технічного стану 2011 року складений інженером-геологом К. К. Проніним [5]. На жаль ці документи не стосуються надземних споруд, побудованих разом з підземною частиною, а саме: церкви, криниці та купелі, які безперечно складають цілісний комплекс з підземними спорудами.

Питання використання археологічної методики при виборі ґрунту є досить дискусійним. З одного боку об'єкт не є пам'яткою археології та досить молодий. Але з іншого, відсутність повних та достовірних писемних джерел, які б проливали світло на період його будівництва та функціонування за первісним призначенням, вимагають копіткої фіксації окремих навіть невиразних знахідок, як у плані, так й за стратиграфією. Це дозволить в подальшому за знахідками реконструювати основні етапи як будівництва, так і функціонування «Гетсиманського саду».

Вже згаданий нами Т. А. Бобровський в своїй статті розглянув питання методики спелео-археологічних досліджень, з урахуванням якої безперечно повинні проводитись подальші дослідження – розкопки коридорів та приміщень «Підземного монастиря», які були засипані та замиті землею [2, с. 107-114].

Таким чином, беручи до уваги досвід дослідників аналогічних підземних споруд можна визначити наступні перспективи наукового дослідження пам'ятки історії, архітектури – Підземний монастир в урочищі «Гетсиманський сад».

1. Вивчення письмових джерел, що стосуються об'єктів такого типу, у тому числі архівних;

2. Комплексне дослідження пам'ятки повинно містити:

- докладний топографічний опис місцезнаходження її на місцевості;

- опис підземних та інших споруд, що входять до її комплексу;
- фотофіксація та збір інформації про споруди, що входять до її комплексу.

3. При розчищенні підземних коридорів та приміщень фіксувати знахідки в плані та на стратиграфічних розрізах ґрунту що їх заповнює.

Всі нові данні повинні стати основою для оновлення паспорту пам'ятки і вплинути на режим використання приміщень та території пам'ятки задля її збереження.

Література

1. Берест Р. Я. Середньовічні аскетичні пам'ятки печерного чернецтва українського Прикарпаття / Р. Я. Берест // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Вип. 1. - 2014. - С. 177-181.

2. Бобровський Т. А. Спелео-археологія як галузь археологічної науки / Т. А. Бобровський // Праці науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Вип. 7. – Київ : Фенікс, 2012. – С. 107-114.

3. Василенко А. И. Исследования искусственных пещерных сооружений возле села Наугольное (Луганская область) / А. И. Василенко, В. С. Ветров // Спелеология и спелестология. Сборник материалов II международной научной заочной конференции. – Набережные Челны : НИСПТР, 2011. – С. 180-183.

4. Поточний архів управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ф. 1. – Бобровський Т. А. План розкритої ділянки підземного монастиря від 2010 р.

5. Поточний архів управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ф. 1. – Записка по результатам обстеження об'єкта «Гефсимановский сад» в с. Куйбышевское Котовского района Одесской области.

6. Поточний архів управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ф. 1. – Наказ Міністерства культури України від 27.11.2014 р. за №1053 «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України».

7. Поточний архів управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ф. 1. – Паспорт об'єкту культурної спадщини пам'ятки історії місцевого значення Підземний монастир в урочищі «Гетсиманський сад».

Шарова Т.П.

Козацька тематика в наукових розробках істориків-жінок

Дослідження козаччини має тривалу історіографічну традицію. Вагомий внесок в розробку козацької тематики зробили історики-жінки. Ґрунтовних праць щодо аналізу жіночого доробку у вивченні історії козацтва немає, але є окремі статті, біографічні розвідки про таких жінок-вчених, як О. Єфименко, О. Родакова, О. Апанович, які своїми студіями про українське козацтво значно збагатили вітчизняну і світову історіографічну науку.

Одною з перших видатних учених була Олександра Єфименко (1848 - 1918), діапазон творчих інтересів якої був надзвичайно широким і свідчив про великі потенційні можливості. Але особливе місце у творчій спадщині Олександри Яківни займає «Історія українського народу», п'ятий і шостий розділи цієї праці присвячені козаччині.

На відміну від В. Антоновича, який розглядав козацтво як залишки давніх слов'янських общин, О. Єфименко вважала козацтво окремою спільнотою, яка утворилася з холопів, утікачів, кріпосних селян, які об'єднувалися в союзи, братства, вибирали собі отаманів, мали управління і суд. Олександра Яківна зазначає, що «козак... одночасно і воїн і вільний хлібороб». Вона критикує тих істориків, які бачили в козацтві тільки негативні сторони. Такі історики, заявляла вона, «не знищать значення того, що козацтво стояло на передовому посту, захищаючи європейський елемент людства від азійського, християнство від мусульманства, культуру праці від культури рабської» [6, с.194].

Багато сторінок приділила О. Єфименко відвазі й героїзму козаків, які здійснювали походи проти кримських і турецьких нападників. На її думку козак втілював у собі мужність, силу і волелюбність страждального народу [4, с. 413].

На протипагу деяким історикам свого часу О. Єфименко вважала Хмельниччину не козацькою смутою, а революцією, справедливою боротьбою проти польського гніту, яка охопила всі прошарки населення. Така оцінка є домінуючою у сучасній історіографії. Високу оцінку давала історик керівникові національно-визвольної боротьби українського народу — Б. Хмельницькому, підкреслюючи, що гетьман користувався великим авторитетом серед козаків і селян за свій багатий досвід, розум і даровитість. В її трактуванні Б. Хмельницький — вождь українців, людина, наділена багатьма чеснотами і високими моральними якостями [4, с. 413].

Короткий час, який подарувало їй життя, працювала учениця Д. Багалія — Олена Родакова. Вона привернула до себе увагу історичними розвідками «Українські козаки на Ладозькому каналі» (1896), «Золото у Старобільському повіті». Померла О. Родакова молодою у 1910 р. [5, с. 141].

Олена Михайлівна Апанович (1919 - 2000) — «перша жінка, котра проникла на Запоріжжя», як влучно охарактеризувала її сучасна дослідниця Л. Тарнашинська [7]. Вже її дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему «Запорозьке військо, його устрій і бойові дії в складі російської армії під час російсько-турецької війни 1768 - 1774» засвідчила про її наукові уподобання. Працюючи у Центральному державному історичному архіві УРСР написала перші відомі праці — «Запорозька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії: 50 - 70-ті роки XVII ст.» [1] та «Збройні сили України першої половини XVIII ст.» [2].

О. Апанович хоча і належала до іншого покоління, вважала себе шестидесятницею, адже вона з захопленням поринула у вир подій суспільно-політичного життя 60-х рр. Олена Михайлівна разом із Валентиною Сидоренко створила лекторій «Запорозька Січ», який мав великий резонанс — зала не вмещала усіх охочих почути з її уст історію запорозького козацтва [8, с. 91]. Вчена наголошувала, що «Січ стає місцем, де формуються воєнні таланти, де карбуються сталеві характери, де запалюються патріотизмом серця і сповнюються ненависті проти всякого гніту» [3, с. 14]. Вона брала активну участь у проекті історико-меморіального комплексу козацтва, була у складі журі конкурсів на проект музею-панорами Державного Хортицького заповідника.

Олена Михайлівна доклала великих зусиль у справі виявлення по всій Україні пам'ятних місць українського козацтва, яка завершилася публікацією списку-реєстру з анотаціями. Саме тоді на її наукову діяльність звернув увагу очільник ЦК КПУ П.Ю. Шелест і як результат — за його сприяння була видана праця «Збройні сили України першої половини XVIII ст.», котра до того два роки чекала на друк. Книжка накладом у 3 тисячі примірників миттєво щезла з полиць книгарень і принесла авторці справжню наукову славу. Йшлося про перевидання книжки вже тиражем 50 тисяч примірників. Однак ідеологічні цензори раптом схаменулися, що збройні сили — одна з головних ознак держави, а це, звичайно ж, суперечило їхнім уявленням про Україну як частину імперії й накликала на автора підозру в націоналізмі [8, с. 92].

Книжку вилучили з усіх бібліотек, а автора у 1972 р., позбавили права працювати в Інституті історії. Це був час ідеологічної чистки у цьому закладі. Відновлено на роботі О. Апанович було тільки у 1995 р. У гіркі часи важких випробувань (до вимушеного безробіття додалася особиста втрата — помер чоловік, зреклися ті, хто донедавна шукав її прихильності) стійка жінка-дослідниця продовжувала писати, виїздила з доповідями на наукові конференції, працювала в українських і російських архівах, зокрема над «Архівом Коша Запорозької Січі (1734 — 1775)».

Результатом стали нові праці, серед яких козацька тематика була презентована щонайбільше. Б. Хмельницький, І. Сірко, П. Калнишевський та багато інших постатей стали героями її розвідок, що значно поповнили історіографію козацьких часів в Україні. Всього за 55 років наукової діяльності Оленою Апанович було видано близько 400 публікацій [8, с. 96].

1994 р. за подвижницьку працю, зокрема і книжку «Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі» її відзначено Державною премією України ім. Т.Г. Шевченка.

Завершуючи науковий портрет відомої дослідниці козаччини, краще сказати словами Л. Тарнашинської: «Не перестаєш дивуватися, як ця скромна жінка, не українка за національністю, вихована переважно на російській культурі, так перейнялася українською національною ідеєю, що цілковито освоїла ту цілину, яка звалася Запорозькою Січчю, ще тоді, коли туди боязко було ступати відомим і визнаним мужам від науки» [8, с. 90].

Отже, починаючи з кінця XIX ст., коли можливості жінок, що прагнули займатися наукою, були вкрай несприятливими, з'являються історики - як от О. Єфименко, О. Родакова - які додають до традиційної історіографії у чоловічому викладі своє бачення і озвучення історії козаччини у жіночому реєстрі. У наступному столітті, яке подарувало нам чималу кількість видатних жінок-вчених, О. Апанович впродовж всього життя займалася своєю улюбленою «запорозькою» темою, що стало вагомим доробком до історії козаччини.

Література

1. Апанович О. Запорозька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії: 50 - 70-ті роки XVII ст. / Олена Михайлівна Апанович. - К.: Наукова думка, 1961. - 85 с.

2. Апанович О. Збройні сили України першої половини XVIII ст. / Олена Михайлівна Апанович. - К.: Наукова думка, 1969. – 224 с.
3. Апанович О.М. Розповіді про запорозьких козаків. / Олена Михайлівна Апанович. - К.: Дніпро, 1991. - 335 с.
4. Галаган В. О. Єфименко. / Валентина Галаган // Історія України в особах: XIX — XX ст. - К.: Україна, 1995. - С. 409 - 415.
5. Жінки-вчені кінця XIX — початку XX ст.: Матеріали наук. - практ. конф. [«Жінка в науці та освіті»], (Київ, 3 - 4 грудня, 1999 р.) / К.: КНК при НАН України, 1999. – 287 с.
6. Єфименко А. История украинского народа. / Александра Яковлевна Єфименко. - К.: Лыбидь, 1990. – 512 с.
7. Тарнашинська Л. Перша жінка, котра проникла на Запоріжжя. / Людмила Тарнашинська // День. - 1999. - 28 вересня.
8. Тарнашинська Л. Історик Олена Апанович. / Людмила Тарнашинська // Українки в історії / За заг. ред. В. Борисенко. - К.: Либідь, 2006. - С. 90 - 97.

Окорокова В.В.

Концептуальні засади філософського бачення проблеми інформаційного суспільства

«Південне відкриття, зроблене літаючою людиною, або Французький Дедал» Ретифа де Ла Бретона як останній приклад класичного типу утопії XVIII століття

**Концептуальні засади
філософського бачення проблеми
інформаційного суспільства**

Серед незліченних творів Ретифа де ла Бретона утопія «Південне відкриття» з'явилася у світ в 1781 р, займає особливе місце між його чисто художніми творами та спеціальними реформаторськими проектами. Бургундський селянин, який переселився в Париж, Ретіф знав і селянський побут, і життя нижчих верств Парижа. Органічний пов'язаний з громадськими низами, Ретіф у відповідь на закиди Лагарпа та інших критиків підкреслював завжди, що вищою метою творчості вважає суспільну користь. Не випадкова в цьому випадку його тісна дружба з Л.С. Мерсьє, знайомство з П.-О. де Бомарше, К. д'Ербуа, С. Марешаля.

На жаль в наш час відомо дуже мало досліджень цього твору, що в свою чергу також підкреслює актуальність даної теми і в плані історіографії. Так А.Р. Іоаннісян [1], Л.А. Морщихіна [2] звертають увагу на те, що утопічний роман Ретифа «Південне відкриття, зроблене літаючою людиною або Французький Дедал» з додатком «Листи мавпи» (1781 р.) є ретельно розробленою картиною егалітарного суспільства, що втілює близький до поглядів Ж.-Ж. Руссо ідеал життя в природі, далекій від брехливої розбещеності цивілізації. Як зазначає Л.А. Морщихіна, ідея «літаючої людини» пов'язана з античною традицією, але якщо літальний пристрій античного умільця Дедала призвів до загибелі

його сина, то крила героя Ретифа стають засобом досягнення «золотого століття», а з технічною оснащеністю далеко залишають за собою лебедину упряжку Гонсалеса, багато в чому не уступаючи літальній машині Сірано. «Південне відкриття» - один з останніх і характерних романів XVIII століття, в своїх вибоках висхідний до «Історії севарамбов» [2], що нашоує на думку про жанрову спадкоємність цього твору з утопіями класичного типу, засновником якого є Т. Мор.

Зовнішньою формою утопії Ретифа є любовний роман. Сюжет роману побудований на історії кохання сільського жителя Вікторина, до дочки свого сеньйора. Незважаючи на перешкоди, Вікторин досягає мети, перемагаючи за допомогою свого таланту всі соціальні перешкоди. Весь роман Вікторина і Христини задуманий, таким чином, для доказу того, «наскільки безглузді уявні відмінності в званнях», та й вся діяльність талановитого різночинця має на меті показати, що «благородне походження не дає переваги і розуму» [1, с. 5].

До любовному роману Вікторина і Христини приєднується ще другий елемент, який не має безпосереднього відношення до власне утопії, фантазування автора на природно-історичні теми, так само як опис численних островів, населених різного роду людьми-тваринами, що займає майже всю другу частину твору. Але поряд з цими двома елементами ми знаходимо в «Південному відкритті» і опис ряду нових суспільних порядків, що саме й надає цьому твору характер утопії. Поряд з ідеальною громадою, яку організує вікторину на Непроступній горі, і егалітаристичному ладу на острові Христини, який знаходиться «під 00 градусом широти і 00 градусом довготи» [1, с. 6], докладно описується утопічна держава мегапатагонців. Утопічний ідеал Ретифа виражається в спільній зрівнянні. При всьому тому, звичайно, в утопії Ретифа все ж знайшли відображення його індивідуальні погляди і навіть суб'єктивні властивості. Так, відображенням консервативних поглядів автора є, наприклад, в його утопічному суспільстві патріархальний устрій з строгою віковою ієрархією.

Мораль мегапатагонців надзвичайно евідемонічна. Всі прагнення їх спрямовані до того, щоб уникати неприємні враження, і сприймати все ті, які викликають приємні відчуття. Внаслідок цього у них існує основний закон, згідно якого, метою суспільства є максимум насолоди для індивідів які в ньому мешкають. Таким чином мораль їх полягає в тому, щоб найкоротшим і вільним від перешкод шляхом домагатися засобів, що ведуть до процвітання. Але надзвичайну стійкість цієї моралі додає та обставина, що вона не надана, подібно європейської, капризу кожної окремої людини. Завдяки рівності і спільності, вона діє доцільно і відкрито.

Основне значення утопії Ретифа полягає, однак, не в зображенні ідеальних суспільних порядків. Інтерес цієї утопії полягає в тому, що в ній описується перехідний суспільний лад, який встановлюється Вікторином в його володіннях через неможливість негайного введення всіх скоєних «звичаїв» мегапатагонців. Відмінною рисою цих перехідних суспільних порядків є усуспільнення власності (на противагу що панував раніше на острові Христини рівності майна), при збереженні грошового господарства, категорії особистого доходу, грошової заробітної плати. Громадяни продовжують займатися кожен своєю колишньою роботою, отримуючи від громади за

продукт своєї праці винагороду відповідно величині своєї сім'ї. Таким чином, на противагу суспільству мегалатагонцев з їх усупільненим побутом і громадськими трапезами, у володіннях Вікторина розподіл продовжує тимчасово відбуватися за допомогою грошей, з фіксацією прибутку окремого громадянина.

Як і більшість утопій, «Південне відкриття» містить поряд з позитивною частиною – описом ідеального суспільного ладу – і частина критичну. Але між цими двома частинами не збережено навіть ту чисту зовнішню єдність, яка зазвичай існує в інших утопіях. Критична частина утопії Ретифа одягнена в форму маленького самостійного твору. Як показує вже назва, критику існуючого суспільного ладу він вкладає в уста мавпи.

Таким чином, утопія Ретифа де ла Бретона є своєрідним продовження традицій класичної утопії, закладеної в XVII столітті. Як і раніше тут введені потрібні компоненти: місце розташування, яке не існує на карті; відсутність приватної власності; відсутність будь-яких правопорушень, відхилень від прийнятого в суспільстві шляху розвитку; докладний опис різних сфер життя утопічного суспільства; наявність критики соціальної реальності, необхідної для побудови утопічного ідеалу.

Література

1. Иоаннисян А.Р. Ретиф де ла Бретон. // Р. де ла Бретон. Южное открытие, произведенное летающим человеком, или Французский Дедал. – М.-Л.: АН СССР, 1936. – С. 5 – 57.
2. Морщикина Л.А. "Южное открытие" Ретифа де ла Бретона. Опыт литературно-философского исследования. – Режим доступа: <http://larevolution.ru/Bretonne.html>

Семко Я. С.

Прояви політичної експансії гламуру

Найбільш агресивно експансія гламуру проявляється в політичній сфері, що призвело до підміни реальної політичної діяльності її імітацією. Проникнення гламуру в політику позначило конкретні результати гламуризації політики. Так, політичне життя стало безпроблемним і спрощеним. Будь-яка гламурна політична компанія містить простий та поверхневий сценарій, де команда робить ставку на створення образів «хорошого» або «поганого» хлопця, тематизуючи тільки аспекти недоліків і загроз «нехорошої політики». Класична, традиційна політика, на думку У. Черчілля – це мистецтво робити прогнози, а потім пояснювати, чому вони не здійснилися. Політичні прогнози, включаючись у вир гламурних презентацій жодних пояснень не вимагають. Вектор політичної гламурної тусовки організовує такий політичний простір, в якому громадянське суспільство в особі середньостатистичного громадянина відсікається від владних структур за допомогою різних політичних технологій, які організовують гламурні тусовки, фестивалі, презентації. З їх допомогою навряд чи можна сформувати почуття «громадянськості» та відповідальності за кінцевий результат.

В боротьбі за політичну владу гламурна експансія перетворює дієвий потенціал політичних програм на сферу політичної участі громадян. Завдання політичної участі –

це підтримка інтересу людей до конкретного політика, його заяв і обіцянок. В сучасній ситуації надлишку бажаючих стати політиками спостерігається «ефект» дефіциту і млявості політичної участі народу – ситуація відома ще з часів молодого грецької демократії. Однак в сучасному процесі заміщення об'єктивної реальності віртуальними образами, політична боротьба перетворюється на боротьбу політичних знаків і іміджів. Іміджі політиків обслуговує численна команда іміджмейкерів, які пред'являють людям не реальні характеристики політика, а бажані. І гламурна експансія активно бере участь в даному процесі. З її допомогою будь-який політик може бути «одягнений» добровільно або примусово в «костюм» гламурної суб'єктності.

Цікаво провести аналіз того, до чого призводить гламуризація фотографії політичного лідера. Сила навіювання фотографічного образу ґрунтується на створенні особливої тілесної атмосфери. Фотографія прагне відтворити патерналістську першооснову виборів, їх представницьку природу, приховуючи від очей політику і виставляючи замість неї деякий «стиль буття», соціально-моральний склад. В фотографії виражаються не наміри кандидата, а його спонукання – все ті сімейні, психічні, навіть еротичні обставини, весь той стиль життя, продуктом і привабливим прикладом якого він є. «Клонування – остання стадія моделювання тіла, після якої людина стає на серійне виробництво» [2, с. 63]. Демонструється міцне володіння всіма благами – одним словом всім тим, що називається ідеологією.

Тут доречно сказати про деяку «візуальну ідеологію» (термін С. Жижека) [3]. Передвиборна фотографія – дзеркало для глядача, в ній він виразно бачить власний образ, просвітлений, ідеалізований, гордо піднесений до типовості чи шаблонності. Особлива підкресленість властива самій фотогенії. Виборець тут одночасно зображений і героїзований, йому як би пропонується віддати голос за себе самого, зробивши депутатський мандат засобом справжнього психічного перенесення; своєму обранцеві він делегує свою породу. Ролан Барт вельми проникливо пише про деякі види порід.

Нас цікавлять два типа, присутність гламуру в яких очевидна: «зразкового кандидата» і «гарного хлопця». Гламурна людина часто грає обидві ролі відразу. «Іконографія прагне позначити собою неабияке поєднання думки і волі, рефлексії та дії: з-під напівприкритих вій спрямовується гострий погляд, що ніби то черпає свою силу в піднесених задушевних мріях, але постійно звернений на зовнішні перешкоди, тобто зразковий кандидат чудовим чином поєднує в собі соціалістичний ідеалізм і буржуазний емпіризм» [1, с. 12]. А «гарний хлопець» рекомендується публіці завдяки своєму здоров'ю і мужності.

Фотографія буквально шантажує нас моральними цінностями. Фотографічна умовність переповнена знаками. Знімок анфас підкреслює реалізм кандидата – в усьому тут виражається проникливість, серйозність, прямота: майбутній кандидат дивиться в обличчя ворогові, перешкоді, проблемі. Ракурс в три чверті відображає владу ідеалу: погляд спрямований у майбутнє, ні на що не наштотуючись, він панує над світом, «кидаючи насіння нового посіву в якусь сором'язливо невизначену далечінь» [1, с. 13]. Найчастіше фотографія в три чверті побудована на «висхідному

русі: обличчя підняте назустріч нетутешнім світам, які тягнуть і підносять його у володіння вищої породи людей; кандидат попадає на Олімп благородних почуттів, де вирішені будь-які політичні протиріччя ... все (вже) мирно уживається в задумливому погляді кандидата, який велично провидить попереду таємні цілі порядку (а скоріше – благополуччя)» [1, с. 14]. Причому гламурна обумовленість вигляду конкретного політика може проявлятися як на ірраціональному, так і раціональному рівні.

В цілому активна гламуризація політики не тільки надала процесам демократії відтінок віртуальності, а й сама легітимність влади теж стає віртуальною. Тому можна сказати, що реальна політична діяльність стає порожньою клітинкою мозаїчного суспільства.

Література

1. Барт Р. Мифологии / Ролан Барт ; [Пер. с франц. С. Зенкина]. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 459 с.
2. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Жан Бодрийяр ; [Пер. с франц. Л. Любарской, Е. Марковской]. – М. : Добросвет, 2000. – 257 с.
3. Жижек С. Возвышенный Объект Идеологии / Славой Жижек ; [Пер. с англ. В. Софронов]. – М. : Художественный журнал, 1999. – 234 с.

Голобородько В.В., Яцій О.М.

Духовність як фактор виходу України з соціально-економічної та політичної кризи

Освіта в інформаційному спільному просторі:

Сучасна національна система освіти знаходиться у критичному стані як і соціально економічна система і тому потребує кардинального реформування, та переорієнтації.

Розвиток особистості політика, педагога чи навіть священика як цілісної системи визначається не лише зовнішніми факторами, а переважно внутрішніми причинами духовно-моральними які виникають унаслідок як усвідомлення низки законів та принципів духовного зростання так і професійно-практичної самореалізації. Цей процес стає ефективним при створенні - сприятливих умов у соціально-виховному середовищі, які впливають на становлення складних, особистісних утворень майбутніх видатних українців.

I. Реалії та перспективи розвитку

Як запитав та сам відповів колись Митрополит Київський і всієї України, Предстоятель Української Православної Церкви Володимир: «Чого навчає нас віра? Вона спонукає нас до духовного удосконалення, навчає бути готовим до діяння добра для ближніх,

боротися із своїми недоліками... Віра є твердою підвалиною морального життя людини, а отже і суспільства в цілому.»

Початок третього тисячоліття – це нова віха в осмисленні перспектив та тенденцій розвитку усього світу та пошуку кожною українською родиною не просто концепції виживання, а перш за все власної стратегії майбутнього щасливого, вільного, забезпеченого буття. Входження України у європейський та світовий простір супроводжуватиметься відчутними зрушеннями в усіх сферах її життя.

Зростання освіченості, моральності та рівня духовності суспільства, вдосконалення української культури - не самоціль, а необхідна умова виходу із соціально-економічної кризи, формування гармонійної особистості, подальшого зміцнення матеріальних і духовних основ сучасного життя.

Нинішня девальвація моральних цінностей, бездуховності, скептицизму повинна закінчитись після революції гідності. Але це залежить і від нас.

Тільки підвищення рівня духовної культури, тільки переорієнтація свідомості членів нашого суспільства рішуче змінить вектори і напрямки розвитку нашого суспільства. Розвиток ринкових відносин вимагає гармонізації матеріальних і духовних потреб та інтересів. В українському суспільстві у 14% українців по деяким аналітичним спостереженням від 70 до 100 мільярдів доларів. Хоча це і не дуже велика сума по європейським вимірам але це достатня сума для українського «плану маршала» якби політична та економічна еліти України об'єднались та повели суспільство в необхідному напрямку розбудови Нової України. Для початку, для старту це достатньо.

За словами Комарової Аліни Іванівни - директора Науково-дослідного інституту «Проблеми людини», доктора філософських наук, професора, академіка Міжнародної академії інтегративної антропології, керівника програми «Людина і духовність»: «Духовність - це основа створення внутрішнього світу, в основі якого не безвідповідальне знання, а палаюче серце, через яке проходить чіткий перетин добра і зла. Духовності без віри немає. А віра - це стан душі, спосіб життя. Цей стан приховати неможливо. Віра закладена в природу душі і розуму... Без віри, моралі - важливого основоположного регулятора життя суспільства, продукту культурної еволюції, - без ідеології, заснованої на вірі духовності, неможливий рух до ідеалу досконалості суспільства. Все це найбільш повно знайшло відображення в релігії, в її реформах і вихованні нових поколінь.»

Той же вчений вважає, що сучасна криза суспільства - системна, складається з ланок кризових явищ: у духовності, моралі, ідеології, політиці, економіці, соціальному житті з причинно-наслідковими зв'язками. Криза духовна - найглибша, найстрашніша, це криза першого порядку. Вихід з кризового стану суспільства ми бачимо через духовне оновлення, підкорення політики, економіки і виховання підростаючого покоління потребам "нормальної моралі". Закономірно, що покращання суспільства відбувається тільки за умови приходу до влади більш моральних і професійно-компетентних людей. Тобто, наша мораль, духовність і рівень культури керівників нашої держави є питанням нашого життя і смерті.

Хочеться згадати слова Леоніда Кучми, які так і не вдається поки що виконати, але мабуть революція гідності була пов'язана великою мірою з цим: «Це змушує мене з усією гостротою поставити питання про відповідальність влади перед народом. Адже, за Конституцією саме народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади.

А ми в нього так і не запитали, як організувати управління, хоч і полюбляємо виступати від його імені. І всі, кому він передає цю владу у тих чи інших межах, мають нести всю повноту відповідальності за те, як вона використовується». (3, с. 3)

Святитель Микола Сербський в своїх творах чітко визначив кризу як падіння духовності. Тільки підвищення відповідальності перед своїм народом, Богом, природою дасть змогу ефективно вирішити нагальні соціальні, економічні, політичні, культурні, освітні проблеми.

Література

1. Протоієрей Микола Забута. Православ'я, нація і націоналізм // Православний вісник. 1998. - №3
2. Святитель Николай Сербский. Миссионерские письма. - М.: Свято-Троицкая Сергиева лавра. – 488 с.
3. Суверена Україна – закономірний вияв історії. Доповідь Президента України Л.Д.Кучми на урочистому засіданні, присвяченому 8-й річниці незалежності України 23 серпня 1999 року // Урядовий кур'єр.- 1999.- 26 серпня.

Коваш М.В., Яцій О.М.

Фактори впливу освітньо-виховного середовища вищого навчального педагогічного закладу на особистісний розвиток майбутнього педагога-вихователя

Провідною метою удосконалення вищої педагогічної освіти в Україні є досягнення принципово нового рівня якості підготовки майбутнього педагога. Основою для вирішення цих завдань є Закони України „Про вищу освіту” (2002), Державна національна програма „Освіта (Україна ХХІ століття)” (1993), Національна доктрина розвитку освіти України (2001), Болонська декларація Євросоюзу (1999 р.).

Розгляд проблем формування та розвитку особистості педагога в процесі професійної підготовки ґрунтуються на положеннях і висновках: сучасної філософії освіти (І.Д.Бех, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень та ін.), неперервної професійної освіти (Ю.К. Бабанський, П.І Підласистий та ін.), теорії розвитку особистості педагога в умовах неперервної професійної освіти (С.У. Гончаренко, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоева та ін.), особистісно-орієнтованого підходу (І.Д. Бех, М.Г. Чобітько, С.К. Шандрук та ін.).

Багато уваги в наукових дослідженнях приділялося проблемам професійної підготовки педагога-вихователя, зокрема таким її аспектам: загально педагогічна підготовка вчителя в системі вищої педагогічної освіти (О.А. Абдуліна, З.Н.Курлянд, О.Г. Мороз, Р.І.Хмелюк та ін.), професійно-педагогічна підготовка вчителя за кордоном (О.М. Пехота), підготовка вчителя до виховної роботи (І.Д.Бех, О.А. Дубасенюк, Н.Є.Щуркова, О.М.Яцій), формування творчої особистості вчителя (І.А.Зязюн, Н.В. Кичук), методична підготовка майбутнього вчителя (О.Г. Ярошенко), формування

педагогічної свідомості вчителя (З.Н.Курлянд, О.С. Цокур), професійне самовиховання педагога (С.Б. Єлканов, Н.М. Нікітіна, О.М.Яцій та ін.), засоби гуманізації освітнього середовища (М.І. Романенко).

Проблема розвитку особистості значною мірою висвітлена в психологічній науці (Г.О. Балл, І.Д.Бех, Л.І. Божович, В.О. Моляко, В.В. Рибалка та ін.).

Мета дослідження: визначити фактори впливу освітньо-виховного середовища вищого навчального педагогічного закладу на особистісний розвиток майбутнього педагога – вихователя, здійснити науковий аналіз проблеми, розробити й обґрунтувати педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього педагога – вихователя.

Системний підхід (Ю.К. Бабанський, І.Д. Бех, М.С. Каган, В.В. Рибалка та ін.) стосовно процесу особистісного розвитку майбутнього педагога підкреслює, що особистість студента є складною системою, компонентами якої є професійно-вагомості якості, що знаходяться у взаємодії й утворюють цілісність процесу. Розвиток особистості педагога як цілісної системи визначається не лише зовнішніми факторами, а переважно внутрішніми причинами які виникають унаслідок зростання та самореалізації педагога. Цей процес стає ефективним при створенні - сприятливих умов у виховному середовищі, які впливають на становлення складних особистісних утворень майбутнього вчителя - вихователя.

Теоретико-педагогічні засади особистісного розвитку педагога-вихователя складаються: з моделі освітньо-виховного середовища вищого навчального педагогічного закладу, концепції виховання студентської молоді, технології формування готовності вчителя до виховної роботи, критеріїв та показників ефективності особистісного розвитку вихователя.

Особистісний розвиток майбутнього педагога в процесі підготовки в університеті має три складові: професійно-педагогічну, соціально-психологічну, духовно-особистісну.

Розвиток особистості педагога залежить від самореалізації людського в людині, його головний напрям формування високого рівня духовності вчителя та професіоналізму. Людина, особистість це цілісна система в якій гармонійно пов'язані всі чесноти, властивості і здібності, зростають в певних умовах. Розвиток позитивних сил особистості, її творчого потенціалу, пов'язаний і з самовдосконаленням. Всі геніальні особистості підкреслюють два провідних фактора: 1) на 99 відсотків напружена праця та 1 відсоток талант і 2) соціально-культурне середовище як фактор духовно-морального та професійного зростання та самоудосконалення людини.

Освітньо-виховне середовище вищого навчального закладу, його культурно-моральна компонента основа процесу професійної підготовки педагогів-вихователів. Створення цього середовища потребує технологічного та науково-методичного забезпечення з боку всіх суб'єктів його створення.

Особистісне зростання потребує вивірених критеріїв зростання. В основу визначення критеріїв ми поклали слідує динамічні зміни в структурі особистості, які ми отримали з концепцій зростання особистості І.Д.Беґа, К.К.Платонова, В.В.Рибалка, В.О.Сухомлинського: креативність підходів у вирішенні професійних

завдань, високий рівень професійної рефлексії, самокритичність, зміни у сприйнятті вчителем самого себе; автономності, самостійності дій; культури прояву емоцій і почуттів; толерантність, більша зрілість поведінкових характеристик; розуміння інших людей; відповідальність тощо.

Освітньо-виховне середовище вищого педагогічного закладу це спеціально організована система інтелектуальних, соціально-економічних, професійних, управлінських, моральних, правових, культурних, відносин і взаємодій зорієнтована на професійно-особистісну підготовку кожного студента який перебуває в стінах учбового закладу. Це середовище яке має: а) максимально усвідомлену усіма суб'єктами впливу цього середовища мету та завдання; б) змістово-технологічне забезпечення; в) моніторинг розвитку усіх його компонентів; г) в якому активізовані процеси самореалізації та діють механізми педагогічної підтримки особистості; д) присутні еталони духовності та продуктивної педагогічної діяльності; е) забезпечено відповідність змісту навчально-виховного процесу новітнім культурним, духовним, матеріальним запитам сучасного студентства; ж) діє система поза аудиторної взаємодії викладачів та студентів; з) навчально-виховний процес спрямовано на формування особистості майбутнього вихователя; і) підвищено рівень науково-дослідної роботи студентів.

Удосконалення технології створення такого середовища та запровадження її в діяльність навчальних педагогічних закладів нагальне завдання яке потрібно реалізувати більшості українських вишів.

Література

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. – 2-е изд., перераб. и доп. / Абдуллина О.А. – М. : Просвещение, 1989. – 139 с.
2. Андрущенко В.П. Модернізація вищої освіти в Україні: теоретико-методологічні засади / В. П. Андрущенко // Теорія і практика управління соціальними системами, 1(2). Х.: ХПІ, 2001. – С.21-32.
3. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: науково-метод. посібник / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Битинас Б.П. Введение в философию воспитания / Б.П. Битинас – М.: Центр духовных ценностей, 1996. – 141 с.
5. Вища освіта України: методологічні та соціально-виховні проблеми модернізації: монографія ; під ред. Андрущенка В.П., Михальченка М.І., Кременя В.Г. – К. : ДЦССМ, Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 440 с. // Соціальна робота. Книга 6.
6. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

Скирда М.В.

Нові технології – нова школа майбутнього

Зараз, у ХХІ столітті, ми бачимо як важливо використовувати сучасні інформаційні технології у науково-педагогічній діяльності. Інтерактивне навчання у поєднанні з високою професійністю педагогів дозволяє отримувати прекрасних випускників шкіл, ліцеїв та гімназій [1]. Успішне навчання учнів лише за чітко

визначеними факторами: самоосвіта, вчасна підготовка до вступу у виші, активна праця на уроках та на додаткових заняттях, наприклад Малої академії наук чи олімпіади з різних предметів.

Отож, для успішного навчання дитини, педагогічна концепція повинна базуватись на тому, що школяр – це суб'єкт науково-творчої діяльності з навичками власного творчого саморозвитку. Головне, що вимагається у такому випадку від педагога – це налаштувати дитину здобувати знання самостійно, вміти дізнаватися про усе нове і робити це з цікавістю та чітким нахилом на систематичність знань. Але, з іншої сторони, ця концепція підтримує контрольоване зі сторони вчителя викладання матеріалу у самій школі [3, с. 214-224]. Сама шкільна програма при цьому стає значно гнучкішою, адже робочу програму уроків складає сам педагог. При значній підтримці зі сторони Міністерства освіти і науки України у плані автоматизації системи надання освіти, виданню нових, сучасних підручників, побудови та реконструкції комфортних та затишних аудиторних кабінетів, для дітей і їх батьків остаточно відпаде питання соціально-побутового значення, тож залишиться лише найголовніше і найважливіше направлення – навчальне. Тут з детальною розробкою правильної системи контролю знань, насамперед написанням творів з різних тем (це дозволить розвинути уяву та здатність викладати свої думки правильно) та переважно тестовим контролем з частотою у два-три уроки (перші уроки дають необхідну базу, а тести закріплюють знання) можна буде стійко вносити нову інформацію до пам'яті підлітків [1].

У найближчому майбутньому такий підхід гарантує гармонійний науково-духовний розвиток учнів, підготує їх до успішного складання екзаменів наприкінці навчання.

Що ж до теперішньої «Освітньої реформи», то вона має безліч деталей, які слід скоректувати [2]. У першу чергу – кількість та часове навантаження предметів. Неможливо навчати дітей різносторонньо, наприклад, предметам «Географія», «Фізика», «Хімія», «Біологія» у одні, загальній програмі. Так, звісно, це скоротить кількість педагогів, а іншим суттєво підвищить заробітну плату. З іншої ж сторони це призведе до того, що наявні у школі вчителі просто-запросто не зможуть викладати через непідготовленість до таких реформ, фактично програма на місцях буде пробуксовувати.

Зараз, в інформаційну епоху слід не об'єднувати, а робити вузько напрямлену програму. Вже давно пройшов час, коли слід було знати 7 предметів на базовому рівні. Причому сама програма фактично «затисне у рамки» інформацію, що треба надати дітям. Після 12 років навчання випускники будуть набагато обмеженішими, аніж їх попередники. Ще гірше те, що спеціалізацію навчання змушують робити вже в 8-9 класі. Дітям, які ще мають несформовану особистість це може зламати життя, вони ще не всі готові обирати собі професію на майбутнє, більш того і зараз багато хто жалкує після перших років навчання у виші, що подали документи не туди і переводяться. Держава ж через це втрачає майбутні кадри і фінанси, а закрити цю помилку намагається за рахунок урізання вибору для абітурієнта. Кожен рік відбувається все більше обмеження вибору навчальних закладів. Це рано чи пізно приведе до того, що

«живими» залишитися під двадцять чи тридцять вишів, де буде шалений конкурс, а інші за державний рахунок будуть утопати в самоті. Дітей слід готувати до майбутньої професії за допомогою профорієнтації та мережею екскурсійних програм до ряду різних закладів, де, можливо, в майбутньому вони будуть працювати [2].

Наприклад, у теперішню кризу технічних кадрів, слід проводити екскурсії та профорієнтаційну практику на місцевих підприємствах. У випадку значних успіхів слід проводити матеріальне та моральне заохочування за допомогою низки послуг зі сторони держави, то ж наприклад, екскурсійні програми до різних міст України чи країн Європи або мережею путівок до літніх таборів відпочинку. Це дасть за десять років великий прибуток для всіх, особливо для самої ж держави.

Тож, як висновок, хочу зазначити, що поєднання класичних основ педагогіки та досвіду педагогів з сучасними інформаційними технологіями, створить нам нову школу, надасть за короткий термін прекрасне нове покоління – покоління українського майбутнього.

Література

1. Інтерактивне навчання ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://interactive.ranok.com.ua/>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konc_zepczya.pdf
3. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів у взаємодії з собою та з іншими : монографія / Тетяна Мієр. – Кіровоград : ФО-П Александрова М. В., 2016. – 424 с.

Артемяєва І.С., Зінченко О.О.,

Навчання комп'ютерній графіці та анімації як технології синтезу мистецтв і комп'ютерних технологій

II.

Методика

викладання

Технологічний компонент навчання комп'ютерної анімації має як недоліками, так і достоїнствами з точки зору освіти. З одного боку, технологічні можливості нових медіа-засобів підвищують творчий потенціал і творчі запити, спонукають до творчих розробок і експериментування, розширюють відчуття можливого. Нові цифрові та інтерактивні технології настільки навантажені експресивним потенціалом, що творча сторона стає самоцінною. З іншого боку, тільки креативне сприйняття і людські потреби генерують і підтримують технологічні можливості. Без подібних креативних

додатків технології мультимедіа починають спотикатися.

Це означає, що система практичних завдань і технологія практичного навчання комп'ютерної анімації повинні стимулювати учнів не тільки освоювати багатий інструментарій, але і генерувати художні завдання, що вимагають творчого

дослідження цього інструментарію. Цей другий етап - етап художнього самовираження засобами освоєної технології - часто відсутня при навчанні комп'ютерної анімації. Причин цьому як мінімум дві: по-перше, учні шкіл та вузів часто розучуються за час навчання висловлювати свої думки за допомогою візуальних образів, а, по-друге, самі курси навчання зазвичай обмежуються поясненням принципів роботи інструментарію анімаційних пакетів, не ставлячи за мету навчити ні візуальному мисленню за допомогою комп'ютерної анімації, ні критичному аналізу цих програмних засобів і медіа-продуктів, створених з їх допомогою. [1]

Крім того, говорячи про теоретичну значущість цього етапу освоєння технології комп'ютерної анімації, необхідно зауважити, що оскільки учні повинні зрозуміти вже наявну технологію, то частина часу слід присвятити вивченню методів професійної роботи. Однак це повинно розглядатися не як відпрацювання професійних навичок, а лише як створення добротного фундаменту, на основі якого вже можна оцінювати і, де необхідно, критикувати вже існуючий процес. Таким чином практичні заняття дають їжу теоретичному аналізу медіа-повідомлень і створюють базу для розвитку в учнів критичного мислення.

Однак при виробленні критичного мислення у сучасних учнів виникає ще одна нетривіальна проблема. Коли батьки сьогоdnішніх школярів і студентів навчалися в школі і вузі, вони витягували основні знання з друкованих матеріалів. Нинішнє покоління народилося в епоху телебачення, ширше - візуального зображення. Для нового покоління все це здається природним, педагогічні рефлексії штовхають викладачів на те, щоб якось пояснити їм, що медіазображення не є простим і природним виразом [2].

А тим часом потужність, багатозначність і вплив потоку візуальної медіа-інформації сьогодні величезні. Західні університети, в яких викладають курси комп'ютерної анімації, графіки для телебачення або електронної продукції мультимедіа, добре оснащені технічно, студенти зацікавлені в навчанні, оскільки навчання в університеті дає їм реальні можливості побудови кар'єри в сфері нових медіа та комп'ютерних технологій. При цьому фахівці в сфері медіаосвіти відзначають, що система західної освіти часто використовує нові технології в рамках освітньої моделі, яка не змінювалася впродовж століть. Велика частина освітніх систем не намагається викладати знання і навички в міждисциплінарному аспекті, а підносить кожен навчальний предмет поза зв'язком з іншими. В результаті у багатьох студентів виникають професійні труднощі при реальній роботі, оскільки вони навчені мислити безсистемно.

У зв'язку з цим, вбачається за необхідне реалізувати в структурі практичного навчання комп'ютерної анімації і передати школярам і студентам глобальну ідею про те, що сутністю мистецтва є створення унікального, глибинного, індивідуалізованого бачення, яке при комунікації з глядачем призводить до неповторного духовно-змістовного досвіду. Саме в зв'язку з цим технології мультимедіа є величезною ареною для художньої діяльності. Навіть загальноосвітнє або прикладне навчання комп'ютерної анімації має містити художній компонент, що забезпечує учневі розвиток

його візуального мислення, що має універсальну цінність при будь-якому виді діяльності [3].

У найближчому майбутньому доцільно, щоб навчання інженера або конструктора супроводжувалося більш глибоким і великим за обсягом навчанням його різним мистецтвом. У той же час в освіті людей, які обрали своєю спеціальністю художню діяльність, значно більше місця будуть займати політехнічна освіта. Необхідно піднести учням комп'ютерну анімацію як засіб і знаряддя творчості, потужний прикладної інструмент, засіб створення медіа-повідомлень і віртуальної реальності, а не тільки як об'єкт вивчення. Треба навчити молодих людей ставити творчі та прикладні завдання і вирішувати їх засобами комп'ютерної анімації: не можна давати учням зупинятися на рівні оволодіння інструментарієм анімаційних пакетів.

Постановка далеких цілей дозволяє надати технічного засобу гідну, але не перебільшену, роль і уникнути тим самим псевдоінформаційної грамотності.

Дуже важливо, щоб комп'ютерна візуалізація і моделювання будь-якого призначення і виду змушували уява напружуватися і розвиватися, а не тільки спрощували рішення задач. Ця проблема ще раз підтверджує переваги перед навчальними програмами на користь комп'ютерних оболонок (програмних середовищ) типу анімаційних пакетів, що створюють дитині умови для самостійної творчості, а не викладають йому якусь інформацію в певній обов'язковій послідовності, що полегшує, звичайно, рішення приватних завдань, але одночасно створює у учнів «системні» труднощі.

Література

1. Каримов Г. В. Анимация как средство медиаобразования. – М.: Изд-во МГУ, 2006. – 268 с.
2. Массачусетському технологічному інституті В. І., Введення в медіаобразование, М., 1999.
3. Никитин К.А., Устройство современной анимации. – М: Изд. Центрполиграф, 2001. – 204 с.

Голобородов К В., Яновська Л.Г.

Особливості формування тимчасового дитячого об'єднання в умовах ДЗОТВ «Артек-Буковель»

В статті розглядається питання особливостей формування тимчасового дитячого об'єднання в нових соціально-педагогічних умовах «Артек-Буковель».

Ключові слова: тимчасове дитяче об'єднання, соціально-педагогічні умови, МДЦ «Артек», дитячий колектив.

Виклики та зміни в соціально-економічній ситуації в країні та нові соціально-педагогічні умови ДЗОТВ «Артек-Буковель», які відрізняються від умов МДЦ «Артек», а також індивідуально-психологічні особливості сучасних дітей стимулюють вивчення сформованої моделі тимчасового дитячого колективу, його створення та етапів розвитку.

Як відомо, теорія колективу займає одне з передових місць у вітчизняній педагогіці та психології. Колективу як домінанті, способу життя, етиці та виховання

присвячено велика кількість наукових досліджень, дисертацій, книг, статей и т.п. Відомі імена вітчизняних педагогів та психологів, які внесли знаковий вклад в теорію колективу та практику виховання особистості у колективі: П.П.Блонський, О.С.Газман, І.П.Іванов, М.Б.Коваль, А.С.Макаренко, П.Н.Лепешинський, В.А.Сухомлинський, Л.І.Уманський, С.Т.Шацький та інші [6, с. 70].

Тимчасовий дитячий колектив, на відміну від постійного, володіє особливостями, обумовленими, в переважній більшості, своєю короткочасністю. В педагогічній та психологічній літературі «тимчасовий дитячий колектив» розуміється як, спільнота дітей і педагогів короткотривалого автономного існування, зі збірним складом і чітко визначеною функціональністю [4].

В психолого-педагогічних дослідках розглядаються такі особливості тимчасового дитячого колективу, як: короткочасність існування (Ю.В.Бураков, А.Г.Кирпичник); динамічність, інтенсивність процесів життєдіяльності (О.С.Газман, В.П.Іжицький); збірність складу і його вплив на поведінку підлітків, організацію життя колективу, його функцій і виховних процесів (Ю.В.Бураков, О.С.Газман); автономність існування як умова інтенсифікації виховного процесу (О.С.Газман); колектив як простір життєдіяльності і соціально-педагогічне середовище (О.С.Газман, Т.В.Говорун); колективний характер життєдіяльності (Л.А. Іванова, В.П.Іжицький); регламент функцій колективу (В.Д.Іванов) [1;2;3;4;5;6;7;8].

Метою статті є виявлення особливостей, етапів розвитку формування тимчасового дитячого об'єднання в ДЗОТВ «Артек-Буковель».

Аналіз наукових робіт дозволяє виокремити специфічні функції ТДО:

- виховну, яка забезпечує педагогічну взаємодію дітей та дорослих в єдиному соціокультурному просторі;
- оздоровчу, спрямовану на збереження, профілактику та удосконалення фізичного, соціального, психологічного та інтелектуального оздоровлення дітей;
- реабілітаційну як можливість розвитку соціальної поведінки і соціальних відносин;

-комунікативну, направлену на трансляцію культурних зразків відносин і спілкування в різноманітних типах діяльності;

-соціалізующу як придбання соціального досвіду за допомогою спілкування, діяльності, перебування в особливо організованому соціумі;

-пізнавально-перетворювальну (розвивальну), це є відображення мотиваційної сфери і очікування дитини від перебування в таборі; змін, які відбулись з дитиною під впливом змісту програми дитячого табору у системі додаткової освіти [6, с. 71-72].

Розвитку педагогіки та психології тимчасових дитячих об'єднань (ТДО) сприяв розвиток структури літнього оздоровчого відпочинку. Так, на базі МДЦ «Артек» були проведені ряд дослідів, присвячених проблематиці ТДО, результати яких активно застосовують в розвитку ДЗОТВ «Артек-Буковель».

В динаміці розвитку колективу артемівського загону С.О.Васильєва виділила наступні етапи: 1. Організаційний період. 2. Адаптація. 3. Інформаційний пошук. 4. Внутрішні приховані конфлікти. 5. Конфлікт перспектив. 6. Період ділової співпраці.

7. Морально-вольове напруження, пов'язане з загальною діяльністю. 8. Період творчої співпраці. 9. Міжколективні зв'язки. 10. Період ідейного єднання. 11. Гуманістичні відносини. 12. Заключний період. 13. Післядія.

Автор розкриває докладну характеристику кожного періоду і описує динаміку росту відносин у ТДО, виходячи з наступних параметрів: домінуюча потреба, стан і зміст міжособистісного спілкування; структура ТДО, задачі і основна функція педагога, діяльність, показники успішної діяльності [6, с. 73;].

Періодизація динаміки розвитку колективу артемівського загону С.О.Васильєвої слугувала теоретичною основою знань про розвиток колективу в ДЗОТВ «Артек-Буковель».

Організаційний період зміни має суттєве значення, оскільки якісно визначав шляхи розвитку ТДО на протязі наступних періодів. Можна вважати, що структура загону складається на початку зміни і на протязі зміни не змінюється. Загін набуває ознаки колективу вже до кінця організаційного періоду зміни (на 4-5 день), завдяки засвоєнню дітьми зразків культури Артек, моделі дитячо-дорослих відносин, вироблення та прийняттю норм поведінки; наявністю єдиної мети і спільної діяльності по її досягненню.

Практично, через декілька днів зміни кожний загін – вже унікальний та має своє обличчя. І це проявляється в загонному дусі. Дружба, взаєморозуміння, співпраця – невід'ємні характеристики взаємозв'язків в загоні на протязі зміни. К заклучний період збільшується ступінь відповідальності кожного не тільки за себе, але і за весь колектив [6, с.73-77].

В ДЗОТВ «Артек-Буковель» поступово корегують етапи, які виділила С.О.Васильєва, спрощуючи їх до 3 основних модулів: I модуль - створення колективу. Це співпадає з організаційним періодом зміни (перші 3-4 доби зміни); II модуль - само існування колективного суб'єкту. За часом це співпадає з тривалістю основного періоду (наступні 10-11 діб); III модуль - оформлення колективного суб'єкту через групову саморефлексію і відповідальність кожного учасника ТДО. Це заклучний період (останні 1-2 доби).

Всі ці три модулі створюють завершену цілісність. Тобто, логіка розвитку ТДО укладена в єдиний механізм та характеризується завершеністю [5].

З спостережень можна сказати, що ТДО набуває основних рис колективу вже до кінця організаційного періоду. Це визначає ряд зовнішніх та внутрішніх факторів. До загону з перших днів зміни вже висувають вимогу бути колективом. Одночасно у загоні відбувається ціленаправлена концентрація спільних зусиль дітей та педагогів в процесі створення дитячого колективу. В артеківській педагогіці активно використовується технологія Колективно-Творчої діяльності (КТД). Загін отримує досвід роботи в конкретних короткочасних проектах. При цьому, спільність в загоні зароджується не від формальної дисципліни і вимог дорослих, а від єдності дорослих та дітей.

Література

1. Газман О.С. Педагогика в пионерском лагере: из опыта работы Всероссийского п/л «Орленок»/ Олег Семенович Газман. – М.: Педагогика, 1982. – 96 с.
2. Гиндис Б.Я. Формирование взаимоотношений в кратковременном коллективе: дис. ... канд.психол.наук/ Борис Яковлевич Гиндис.- М,1976.
3. Говорун Т.В. Формирование межличностных отношений во временном коллективе подростков: дис. ... канд. психолог. наук/ Тамара Васильевна Говорун. – М., 1986.
4. Дехаль С.Г. Временный детский коллектив: признаки, функции, педагогические механизмы// Воспитательная деятельность детского оздоровительного лагеря: история и современность. Сборник научных статей под ред. Т.А. Ромм. – Новосибирск, 2008.
5. Иванова Л.А. Педагогічне проектування процесу професійної підготовки педагогів-організаторів у Міжнародному дитячому центрі «Артек». Дис.: ... канд.пед.наук: 13.00.05: Київ, 2005. – 243 с.
6. Иванова Л.А. Наш Артек/ Любовь Анатольевна Иванова. – Ивано-Франковск: НАИР, 2015. – 364 с.
7. Иванова Л.А. Мир под названием Артек/ Любовь Анатольевна Иванова. – Харьков: Издательство «НТМТ», 2010. – 396 с.
8. Мурашова А.Г. Развитие воспитательной деятельности педагогов детских оздоровительных центров в современных условиях: на примере Международного детского центра «Артек». Дис.: ... канд.пед.наук: 13.00.01: Москва, 2002. – 188с.

Зелена І. О., Вонітова А. Л.

Використання віршованих творів у процесі формування англомовної лексичної компетенції студентів

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній день окремі методичні аспекти використання поезії на заняттях англійської мови вже аналізуються науковцями, проте поки ще відсутня загальна концепція використання віршованих матеріалів в освіті загалом та у вищій зокрема. Важливість застосування віршованих творів, а крізь них й комплексне засвоєння студентами знань країнознавчого, лінгвокраїнознавчого та культурно-естетичного характеру, пізнання цінностей іншої національної культури через зразки віршованої і пісенної творчості у процесі формування англомовної лексичної компетенції й заактуалізовує обрану проблематику дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що питання використання віршованих творів у процесі формування англомовної лексичної компетенції розглядаються в роботах О. Карпенко, Є. Кірпічникової, Н. Маклакової, С. Турчиняк та ін.

Основною практичною метою навчання лексичному матеріалу іноземної мови є формування у студентів лексичних навичок як найважливішого компонента експресивних і рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Під мовленнєвими експресивними навичками розуміються навички інтуїтивно правильного слововживання й словотворення в усному мовленні відповідно до ситуацій спілкування

й цілей комунікації. За Н. Маклаковою, лексична мовленнєва навичка містить у собі два основних компоненти: слововживання й словотвір [5, с. 120].

Лексичні навички характеризуються більшою усвідомленістю. У мовленні ми найбільше усвідомлюємо її зміст, що проявляється у виборі слів, їх правильному сполученні з іншими словами залежно від цілей комунікації.

Лексичні мовні навички, що формуються у студентів у процесі оволодіння іноземною мовою зазнають впливу з боку лексичних навичок рідної мови. Щоб правильно зрозуміти характер цього впливу, необхідно зупинитися на особливостях словотвору й слововживання в англійській мові на відміну від української (російської) [7].

У лінгвістичній і методичній літературі розрізняють за ступенем збігу (або розбіжності) семантичної структури еквівалентів рідної й іноземної мов наступні групи лексики: 1) лексичні збіги, значення яких повністю збігаються; їхня кількість досить незначна у двох мовах; 2) лексичні пари, у яких збігаються основні значення й частина додаткових; 3) слова, у яких збігаються основні значення; 4) слова, у яких не збігаються основні значення, а збігаються лише додаткові [3, с.47].

Виділяються активний, пасивний і потенційний словники-мінімуми. Активний лексичний мінімум – лексичні одиниці, що обслуговують діалогічне й монологічне мовлення, тобто репродуктивне (продуктивне) говоріння. Активний лексичний мінімум являє собою основний запас лексики, що повинен забезпечити студентам здатність виражати свої думки й розуміти думки інших людей в усному й письмовому мовленні без перекладу.

Пасивний лексичний мінімум становлять лексичні одиниці, які студенти розуміють при аудіюванні й читанні, він обслуговує рецептивну діяльність. Пасивний лексичний мінімум індивідуальний у кожного.

Потенційний словниковий запас – це синтетичні одиниці, які студенти повинні розуміти на основі базового слова, певних законів мовлення, а також на основі контексту.

Лексична компетенція – це здатність миттєво викликати з довгострокової пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання; та включати це слово у мовленнєвий ланцюг [4].

Офіційні вимоги до знань лексичної компетенції які пред'являються студентам, що вивчали англійську мову з викладачем або самостійно:

A1 – Інтродуктивний (рівень «відкриття»)

A2 – Середній (рівень «вживання»)

B1 – Рубіжний («пороговий» рівень)

B2 – Просунутий («запороговий» рівень)

C1 – Автономний (рівень ефективної оперативної компетенції) [6]

Ми цілком згодні з С. Турчиняк, яка зазначає, що при відборі твору і передачі сенсу віршованого твору слід:

➤ проводити смисловий і стилістичний аналіз першотвору;

- слід звернути увагу на передачу комплексу смислової й естетичної інформації, що витягується з поетичного твору;
- необхідно враховувати співвідношення культури оригіналу і культури перекладу;
- важливу роль відіграє час у перекладі;
- потрібно враховувати денотативне або предметно-логічне значення слова;
- слід звертати увагу на прагматичні значення;
- значущими є внутрішньомовні значення, урахування зв'язків слова зі значеннями або формами інших слів;
- необхідно враховувати психологічні, культурні і географічні реалії;
- важливою є передача образного ладу віршованого твору [7].

Оцінюючи рівень сформованості англomовної лексичної компетенції у студентів засобами поетичних творів та послуговуючись науковими розробками О. Карпенко [2, с.3], рекомендуємо використовувати такі критерії, як:

- 1) когнітивно лінгвістичний критерій
- 2) мовно комунікативний критерій
- 3) лінгвометодичний критерій.

➤ Розглянемо більш практичну сторону нашого питання. Наприклад, візьмемо вірш William Carlos Williams “Upon Westminster Bridge” [1]. Нами було розроблено наступні різновиди вправ з формування англomовної лексичної компетенції студентів:

- вправи на здійснення перекладу безеквівалентної лексики;
- вправи на передачу сенсу безеквівалентної лексики;
- вправи на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у творі, до яких увійшли: умовно комунікативні, комунікативні, комунікативні, рецептивно-репродуктивні, індивідуальні, групові типи вправ та дескриптивні, аналітичні, конструктивні види вправ;
- вправи на виконання комунікативних дій із твором;
- вправи на смислову переробку; вправи на творче самовираження;
- вправи на виконання комунікативних дій із твором;
- вправи на смислову переробку;
- вправи на творче самовираження, які були: продуктивні, комунікативні, продуктивно-комунікативні, індивідуальні, групові, у парах типи вправ;
- інтерактивні, ситуаційно-мовленнєві та дискусивні види вправ.

Отже, використання віршованого матеріалу на заняттях з іноземної мови повністю відповідає вимогам сучасності, коли іноземна мова вивчається в нерозривному зв'язку з культурою країни. З іншого боку, читання віршів є розширенням комунікативної компетенції й творчих здібностей, а так само одним з найефективніших засобів навчання іноземній мові, а відтак сприяє формуванню англomовної лексичної компетенції студентів.

1. Американская поэзия в русском переводе. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uspoetry.ru/>
2. Карпенко О. Вивчення іноземної мови через пісню і музику / О. Карпенко // Англійська мова і література. – 2004. – №12. – с.2-4.
3. Кирпичникова Е.П. Роль музики и песен в изучении английского языка / Е. П. Кирпичникова // Иностр. языки в школе. – 1990. – № 5. – С.45-48.
4. Лексична компетенція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5704493/page:3/>
5. Маклакова Н. Эстетическое воспитание учащихся в процессе преподавания иностранных языков // Эстетическое воспитание в школе. – Казань, 1991. – с.118-124.
6. Тест для визначення рівня сформованості лексичної компетенції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/ua/resources/tests7/>
7. Турчиняк С. Критерії відбору лексичного матеріалу та процес засвоєння лексичних одиниць. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1420>

Зелена І. О., Бурлака Ю. Ю.

Особливості метафоричної картини світу у сучасній англійській поезії (на матеріалі збірки віршів Nidhi Agrawal)

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється тим фактом, що метафора використовується в усіх художніх творах, але порівняно невелика кількість учених займається вивченням метафори саме у поетичних творах. Метафоричність у поезії є однією з можливостей створення експресії, оскільки пов'язана з семантичними зрушеннями, що призводить до додаткової експресивної насиченості тексту в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що різні аспекти метафори ґрунтовно розглядається у роботах Ю. О. Карпенко, Е. А. Ермоленко, Н. Д. Арутюнової, Е. С. Кубрякова, П. Ньюмарката ін.

У Вебстерському словнику метафора фігура мови, у якій певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю [4]. Метафора представляє собою троп або фігуру мовлення, яка складається у вживанні слова, що позначає певний клас об'єктів для позначення іншого, схожого з поданим, класу об'єктів або одиничного об'єкту [1]. Метафора – вид тропу, вживання слова в переносному значенні; словосполучення, що характеризує це явище шляхом перенесення на нього ознак, які присутні іншому явищу, яке таким чином його заміщає. Метафора, як і всякий троп, заснована на тій властивості слова, що воно в своєму значенні спирається не тільки на істотні і загальні якості предметів, але також і на все багатство другорядних його визначень і індивідуальних якостей і властивостей [4]. Як бачимо, визначення метафори в різних авторів схожі за змістом, але все ж-таки різняться між собою. Нам імпонує дефініція досліджуваного явища, відповідно до якої метафора являє собою центральний троп мови, комплексну образно-семантичну структуру, що представляє особливий спосіб пізнання, здійснюваний за допомогою генерації образів, що виникають у результаті взаємодії двох різнопланових смислів [2].

Процес метафоризації відбувається за певними законами і має регулярні вияви. До основних видів метафоричних переносів належать такі: *лексичні*: язик полум'я, вершина кута, серце дзвона, *it's raining cats and dogs, he's a man of good appearance, he's on the eve of getting married, to keep the pot boiling, to throw light on*; *традиційні*: вершина слави, крилаті слова, майстер слова, сива давнина, *pearly teeth, coral lips, ivory neck, hair of golden wire*; *індивідуально-авторські метафори*, які з'являються внаслідок несподіваних поетичних асоціацій, *персоніфікація* – художнє олюднення доквілля: *the sky weeps, time and tide wait for none, the fire swallowed the entire forest*; *катахреза* – поєднання логічно несумісних слів. Частіше це явище називають *оксимороном*: *Great Depression, jumbo shrimp, cruel to be kind, pain for pleasure, clearly confused, act naturally, beautifully painful, painfully beautiful*.

Метафоричний процес тлумачать різні дослідники по-різному. Ось наприклад, метафори розділяються на *номінативні*, що складаються в заміні одного дескриптивного значення іншим і *омонімії*, що служать джерелом; *образні метафори*, що служать розвиткові фігуральних значень і синонімічних засобів мови *когнітивні метафори*, що виникають у результаті зрушення в сполучуваності предикатних слів (перенесення значення) і які створюють полісемію; *генералізуючі метафори* (як кінцевий результат когнітивної метафори), що стирають у лексичному значенні слова границі між логічними порядками і стимулюючим виникненням логічної полісемії (класифікація, запропонована Н. Д. Арутюновою).

П. Ньюмарк в свою чергу виділяє п'ять типів метафор: *мертві метафори* або *загальномовні*, такі, в яких уже втрачено свіжість, несподіваність асоціативного зв'язку між віддаленими предметами (*time is running out, to grasp a concept, to gather what you've understood*); *метафори-кліше* – часто використовуються, належать до мови, як системи, вони властиві мові: лексичні – перенесення назви за схожістю виконуваних функцій явищами, які названі цим словом. Це властиво дієсловам, віддієслівним іменникам та іменникам на позначення знарядь праці (*at the end of the day, not in a month of Sundays*); *інноваційні та креативні* – функціонують як засіб мовного осмислення та презентації нової інформації, а отже, як засіб комунікації, у процесі якого відбувається пізнання людиною навколишнього і внутрішнього духовного світу. Результатом цього процесу є естетизація будь-якої сторони людської діяльності (*Our task must be to build tomorrow today*. – Наша задача повинна полягати в тому, щоб будувати це завтра сьогодні, ...and never walk by on the other side of injustice. І ніколи не ступати на тропу несправедливості.); *авторські метафори* – на відміну від загальномовних, не властива вільна відтворюваність у комунікативній практиці носіїв мови. Вони практично не виходять за межі творчої практики окремих авторів, а скоріше сприймаються як семантичні неологізми, бо вживання їх, як правило, одноразове, неповторюване [1, с.10-12].

У нашому дослідженні ми проаналізували використання прийому метафоризації у творчості поетеси-сучасниці Нідхі Агравал, узявши за основу класифікацію П. Ньюмарка. У ході вибірки було проаналізовано 150 одиниць та відповідно до цього метафори було розподілено на такі:

Мертві метафори: vouching to her heart (торкатися серця), trapped in my mind (ломати голову), my heart beating wildly (моє серце дико б'ється), I felt so alive (почуватися живим), gave voice to the thoughts (дати голос думкам), a world or glance pierces me deep (слово чи погляд пронизують мене), to be broken and hurt (бути розбитим та раненим), fall in love (тонути в коханні), heart and mind hooked (зачепити серце та розум), bundle of joy (пучок радості), close to the heart (близько до серця), an ache inside me (біль в мені), felt like home (почуватися як у дома), I breathed a sigh of relief (зітхнути з полегшенням), praying to be stranded (опинитися на міліні), unsaid words (несказані слова);

Метафори-кліше: bore all the pain (носити біль), music of your soul (музика душі), to be lost in the dusty pages (загубитися на запилених сторінках), lived a though and lives (прожити тисячі життів), the nose inside a book (ніс в книжці), smother with tears (задихатися слізьми), she is not a toy (вона не іграшка), it hides a love so pure the stars would dim before it (таке чисте кохання, перед яким гаснуть зірки), my heart torn to pieces (моє серце розірване на куски);

Лексичні метафори: wildly beating heart asking me to slow down (серце, що дико б'ється просить мене сповільнитись), words choked (слова задихнулися), distills the thoughts (переганяти думки), hart listen (серце слухає), feel the shadows of swirling emotions (відчувати тіні кружляючи емоцій), breathe the sillness (дихати припливом), love that pours (любов, що ллється), follow the voice (слідувати голосу), sleepy eyes (сонні очі), dreamy petals (мрійливі пелюстки), emotions make your strong (емоції роблять тебе сильним), the heart sing (серце співає), dreamy escape (мрійливий біг), dreary place (нудне місце), an ache tearing me apart (біль роздирає мене), laughing eyes (очі, що посміхаються);

Інноваційні (креативні) метафори: lonely sky (одиноке небо), lonely nights (одинокі ночі), fearful anxious mind (страшна тривожна думка), treacherous road(підступна дорога), timeless soul (вічна душа), dust among the stars (пил серед зірок), busy city life (зайняте міське життя), the throes of passions (захоплення пристрастей), silent indifference (мовчазна байдужість);

Авторські метафори: a sea of bold gaudy splashes (море сміливих несмачних бризків), dark sky of secrets (темне небо секретів), the dark forest of my dreams pulling me skyward (темний ліс моїх мрій тягнуть мене вниз), don't lower your anchor now, when it's our time to sail (не кидайте якір, коли час плавати), show me your past (покажи своє минуле), show me your passion (покажи свою пристрасть), show me what's in your hurt (покажи, що в тебе на серці), the real pearl within you (справжня перлина в середині тебе), refused to be mute (відмовитись буди безглуздом), rekindle her fire (знову розпалити вогонь), tell my heart it's okay to weep (скажи моєму серцю, що плакати це нормально), the world need to know your worth (світ повинен знати чого ти вартий), don't lower your anchor now when it's our time to sail (не кидай свій якір, коли час плавати) in a forest of busy friends have I to fend for myself (серед лісу зайнятих друзів, я повинен піклуватись про себе), to quell the monsters in the head (подавляти монстрів в голові).

Висновки. Здійснивши аналіз наукової джерел з досліджуваної проблематики, вважаємо доцільним представити комплексну дефініцію розглянутого явища, відповідно до якої метафора являє собою основний мовний троп, який є комплексною образно-семантичною структурою та репрезентує собою спосіб пізнання предметів або явищ через перенесення на нього ознак, які присутні предмету або явищу, наближеного за схожістю до об'єкту дослідження.

Література

1. Гемпель К. Г. Онлайн-енциклопедія «Кругосвіт». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/METAFORA.html)
2. Електронна енциклопедія епістемології та науки «Академік». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://epistemology_of_science.academic.ru/419/метафора)
3. Електронна літературна енциклопедія «Академік». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_literature/3053/Метафора)
4. Енциклопедичний електронний словник «Merriam Webster». Електронний ресурс. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/metaphor>
5. Newmark Peter Approaches to Translation/ Newmark P.A. – New-York: Prentice Hall. – 1988. – 26 p.

Зелена І. О., Кузьменко Т. В.

Особливості функціонування парадоксу як стилістичного прийому в оригіналі і перекладі твору О. Уайльда «Портрет Доріана Грея»

Актуальність проблеми зумовлена недостатнім рівнем дослідження такої фігури як парадокс у лінгвістиці, зокрема нечіткістю у визначенні характеру мовних засобів його реалізації в художній літературі, що надалі веде до суперечностей їх інтерпретації в художньому творі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що вивченням парадокса займалися О. Ємець, О. Селіванова, Т. Семен, які розглядали його як семантико-стилістичний засіб оригінальності. О. Жигadlo та О. Денисова інтерпретують парадоксальні висловлювання мовленнєву аномалію та вважають їхньою головною рисою алогізм.

Парадокс – явище, яке потребує комплексного розгляду, тому знаходиться в центрі уваги й сучасної лінгвістики. Серед мовознавців немає одностайних поглядів щодо лінгвістичної сутності парадокса. З одного боку, звертають увагу на логічний аспект даного явища і трактують парадокс як висловлювання, що спростовує загальноприйнятні думки та досліджують разом з крилатими виразами і афоризмами.

Так, О. Селіванова називає парадоксом «судження, яке розходиться із загальноприйнятими уявленнями, тобто незвичним, неочікуваним, оригінальним запереченням того, що є безумовно правильним» [5, с.531].

Крім того, дослідження парадокса в лінгвістиці пов'язане з проблемами мовного вираження, тобто формально-мовної реалізації даної фігури. Оскільки парадокс є явищем перевертання розуміння, різкої зміни точок зору [6; с.13], його відображення в

мові відбувається здебільшого за допомогою мовних засобів, яким притаманні такі риси, як протиріччя, амбівалентність, алогізм. Зокрема, О. Ємець характеризує парадокс як фігуру думки, що реалізується за допомогою таких мовних засобів, як антитеза та оксиморон [3, с.74].

Як зазначається у літературному словнику, у контексті художнього твору, парадокс, з одного боку, виступає в мові персонажів як один із засобів інтелектуальної характеристики персонажа. З іншого боку, парадокс є одним з моментів самої системи оповіді письменника, будучи характерною рисою його стилю. І в тому і в іншому випадку парадокс виступає як один із засобів поетичної мови. Наближаючись до грі слів, парадокс найбільш сильно культивується авторами, що тяжіють до художньої іронії [4].

На думку О. Жигадло [2], використовуючи парадоксальні висловлювання, автор художнього твору, перш за все, прагне до самовираження і / або демонстрації свого розуміння реальної дійсності. Крім того, за допомог парадоксальних висловлювань автор має можливість подати свої думки в оригінальній та яскравій формі. Отже, парадокс використовуються автором художнього дискурсу для досягнення своєрідності, незвичайності формулювання. Водночас означений стилістичний прийом допомагає привернути увагу читача до певної ситуації, активізує мислення читача, сприяє переосмисленню загальноприйнятих істин, стереотипів, створюють ґрунт для множинності інтерпретацій висловлень та цілого твору, беруть участь у формуванні ефекту ошуканого очікування. Як правило, парадокс у художньому дискурсі одночасно виконує кілька функцій, які підсилюють дію одна одної, сприяючи максимальному впливу на читача.

Виходячи із прийнятого в лінгвістиці протиставлення мови і мовлення виділяються мовні та мовленнєві парадокси. Між ними існують як відмінності, так і спільні риси.

Мовними парадоксами, на думку Г. Семен [6, с.5], називаються прислів'я та приказки, а також фразеологічні одиниці інших типів, побудовані на парадоксі. Терміном *мовленнєві парадокси* позначаються індивідуально-авторські утворення, що характеризують окремий акт комунікації.

Мовні та мовленнєві парадокси мають як загальні, так і відмінні риси. Спільними у них є інваріантні характеристики, властиві парадоксу як певній словесній композиції: наявність алогізму – відхилення від логічної норми, протиріччя, несумісність двох частин висловлювання, узагальненість. Модель побудови як мовних, так і мовленнєвих парадоксів однакова.

Між мовними і мовленнєвими парадоксами спостерігаються суттєві відмінності. Мовні парадокси відомі носіям мови, у них немає такої інваріантної характерної риси парадоксу як несподівана трактовка відомого і звичного. Мовленнєві парадокси за своєю синтаксичною структурою є більш різноманітними, можуть перетинати межі одного речення. Така риса як узагальненість більшою мірою характерна для мовних, ніж мовленнєвих парадоксів. Число мовних парадоксів в будь-якій мові обмежена, число мовленнєвих парадоксів в принципі не має обмежень. Мова не тільки відбирає

все найкраще, що створено в процесі мовленнєвої діяльності, але і є організованою системою, в яку елемент, дублюючий попередні засоби для вираження думок, потрапляє за певних умов. Процес «відкладання» є тривалим і складним.

Стилістичні функції парадоксу не були до сих пір предметом спеціального дослідження. В окремих роботах роздивляються лише деякі з них. Так, О. Денисова, здійснюючи аналіз стилістичних засобів в п'єсах Оскара Уайльда, вказує на використання парадоксу поряд з зевгмою, грою слів з метою створення гумористичного, іронічного або навіть сатиричного ефекту [2, с.7]. Традиційна точка зору полягає в тому, що парадокс є засобом створення комічного ефекту. Однак функції парадоксу не зводяться лише до створення гумористичного і сатиричного ефектів. Послуговуючись аналізом наукової літератури представимо наступні функції парадоксу: функція доказу; функція переконання; функція створення інтелектуалізації висловлювання; функція створення афористичності висловлювання; відображення суперечливої сутності явищ навколишньої дійсності як одна з функцій парадоксу; використання парадоксу з метою створення гумористичного ефекту; використання парадоксу з метою створення сатиричного ефекту.

Послуговуючись дослідженням Є. Яшиної [7], резюмуємо, що у будь-якому парадоксальному судженні закладене протиріччя між смислом самого судження і загальноприйнятими асоціаціями. Особливостями реалізації такого протиріччя в мовному плані виступають повтор фрази у зміненому контекстуальному оточенні, побудова антитези за допомогою включення у склад висловлювання антонімів, а також використання заперечень (*not*), слів-підсилювачів (*too*) і протиставних прийменників (*but*) (в парадоксах, побудованих на протиставленні). Характерною особливістю мовної реалізації парадоксів, побудованих на порівнянні є наявність у їх контексті прикметників і прислівників у порівняльному спутені, а також порівняльних прийменників (*as, than, so...that, etc.*), за засобом синтаксичної організації такі парадокси нерідко представляють собою паралельні конструкції. Парадокс у художньому творі може бути реалізований як на рівні словосполучення і речення, так і на рівні мікро- і макроконтраксту.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчили, що найпоширенішими засобами створення парадоксу в оригіналі і перекладі твору О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» є такі: використання антитез; повтор фрази у зміненому контекстуальному оточенні; використання слів-підсилювачів; парадокси, побудовані на порівнянні; парадокси, утворені за допомогою паралельних конструкцій та парадокси, утворені на протиставленні і порівнянні одночасно.

Відтак, парадокс формує основний для стилістики ефект обманутого очікування і володіє широким гумористичним потенціалом, варіюється від м'якого гумору до сарказму. Крім того, за результатами проведеного аналізу можна говорити про те, що парадокс виконує текстоформуючу функцію, відкриваючи або закриваючи тематичні блоки тексту, а також сприяючи їх аранжуванню, що також свідчить на користь віднесення його до стилістичного прийому.

Література

1. Денисова О. К. К вопросу об использовании некоторых стилистических средств в пьесах Оскара Уайльда / О. К. Денисова // Вопросы лексикологии и стилистики романогерманских языков. – Иркутск. 1972. – Вып. 1. – С. 34-39.
2. Жигadlo О. Ю. Парадоксальні висловлення в англomовному художньому дискурсі: лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Жигadlo Олена Юріївна ; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2006. – 19с.
3. Ємець О. В. Особливості сюжетного парадокса у художньому тексті // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – № 56. – С.74-76.
4. Парадокс // Литературный словарь: [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://lit-dictionary>.
5. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава : Довкілля – К, 2010. – С. 844.
6. Семен Г. Я. Лингвистическая природа и функционирование стилистического приема парадокса (на материале англ. яз.) / Г. Я. Семен : дис. ... канд. филол. наук. – Одесса, 1985. – 20 с.
7. Яшина Є. Ю. Некоторые семантико-синтаксические особенности реализации парадокса в художественном произведении : [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.lingvomaster.ru/files/213.pdf>

Лучинський І.А., Яновська Л.Г.

Норвезька система освіти

Одне з ключових місць у створенні сильної держави посідає освіта. «Інститут» освіти реалізується через низку завдань, що в свою чергу, охоплює різні аспекти життя. Власне освіта формує особистість шляхом цілеспрямованого пізнання навколишнього світу, введенням у соціум, набуттям компетентностей тощо. Неабияку роль відіграють заклади освіти, що є стартом і, по суті, каталізатором самоосвіти. Україна не перший раз намагається впровадити практику європейських країн у царині освіти. Пошук новацій в освіті сприяють розвитку громадянського суспільства.

Спеціалізованих праць з теми не було знайдено, що лише засвідчує актуальність напрацювань в цьому напрямку. Існують поодинокі інтернетстатті [3], [5], [8], що в певній мірі розкривають норвезьку освітню систему, а також есе Куса І. [1], яке виокремлює особливості освітньої системи Норвегії.

Метою дослідження є спроба з'ясувати сутність норвезької системи освіти, а також розглянути перспективи впровадження відповідної моделі освіти в Україні.

Діапазон європейської системи освіти коливається від 12 до 14 років навчання. Ця тенденція була реалізована у 136 країнах світу, у відповідності з Декларацією Ради Європи (1992 рік). Серед країн постсовецького простору на «12-річний термін навчання свого часу перейшли Білорусь, Україна, Узбекистан та країни Балтії» [2].

Проблема впровадження 12-річної освіти за роки Незалежності розглядалась не раз. У 2002 р. була перша спроба перейти на 12-річну систему навчання, на той час очільником МОНУ був Василь Кремень. Таке рішення мотивувалося зниженням

«навантаження на учнів і дати більше часу на засвоєння складних програм». Але реформа зазнала краху через низку причин: «мережу профільних ліцеїв для учнів старших класів не підготували, населення її не підтримувало, бо міністерство тоді не сформувало громадську думку щодо плюсів 12-річки» [7]. За каденції Дмитра Табачника від 6 липня 2010 р. (№ 6518) Верховна Рада України повернула 11-річну систему навчання у школі [6].

Концепція нової школи заклала нові основи, порівняно із запровадженням Болонської системи, впровадження 12-річної освіти в Україні. Таким чином, від 5 вересня 2017 року ухвалено новий Закон про освіту (№ 3491-д), яким передбачено перехід на 12-річну освіту з 2018 року [4].

Норвегія одна із перших країн, що змінила свою систему освіти, запровадивши 13-річне навчання у школі. Згідно статистиці загальний рівень освіти високий: «87 % всіх людей мають закінчену початкову й неповну середню освіту, 56 % мають повну середню шкільну освіту, і 22 % завершили програму вищої освіти» [3]. Відповідний показник освіченості норвежців є показовим, позаяк населення країни становить 5,233 мільйона.

Більшість шкіл Норвегії є державними, лише 3 % становлять приватні. Норвезька система освіти передбачає 10 років навчання у початковій і середній школі й 3 роки у старшій. В процесі навчання школярів розділено за віковою категорією. Існує наступні рівні норвезької освіти [5]:

1. Grunnskole (початкова і молодша середня школа) – 6–9 років;
2. Mellomtrinnet (проміжна стадія) – 10–12 років;
3. Ungdomstrinnet (старша середня школа) – 13–16 років;
4. Videregående skole (старша середня школа; основне, академічне і професійно-технічне навчання) – 16–19 років.

Куса Ілля (Норвегія), в рамках програми «Молодь змінить Україну», окреслює норвезьку систему освіти як «рай для школярів і студентів», зазначивши наступні особливості [1]: «1) до 7 класу (включно) оцінок немає, лише усний фідбек від вчителів; 2) до 10 класу – оцінки формальні, у вигляді того ж фідбеку, тільки з рекомендацій і письмово. Іспити тільки випускні; 3) старші класи розділені на дві фази: два роки навчання в школі (предмети кожен може вибирати сам + третю мову) І два роки навчання-роботи на підприємстві – словом, сама лише практика; 4) після школи багато норвежців ідуть працювати і заробляти гроші, а потім вже, коли є час, замислюються про вищу освіту. І то – це не традиція, як в Україні, а швидше приємний бонус і самовдосконалення з подальшим 100% (!) знаходженням кращої роботи; 5) середній вік студентів – 28 років. Один із 70-літніх норвежців є повноцінним студентом; 6) бібліотека – головна будівля країни, і там завжди повно народу! Книг мільйони, оновлюються щотижня; 7) освіта для норвежців – безкоштовна. Ті, хто не можуть дозволити собі платити за гуртожиток, беруть «loans» в уряду і радіють життю; 8) в університетах є посада студентського омбудсмена. Найчастіше – це професійний юрист «зі сторони», який залагоджує конфлікти між студентами і викладачами; 9) НІКОЛИ (!) в Норвегії не залишають на другий рік за погане навчання. Для них це

«неприпустима соціальна ізоляція і виривання індивіда зі звичного соціуму». Навпаки – вони дають шанс поліпшити навчання в наступному році і призначають додаткові курси. 10) чим більше студентів складають успішно іспити – тим більше універ отримує грошей від уряду».

Старша школа передбачає два базових відділення: академічне та професійне. Але існує і третє, що скероване на вирішення проблеми навчання для учнів-інвалідів. Школа Шедсмо спеціалізується на цих трьох рівнях. В навчальному закладі «накопичений дивовижний досвід із інтеграції у суспільство із обмеженими фізичними можливостями... На підтвердження цього, можна навести вражаючий приклад. «Іде урок фізкультури. Хлопці грають у волейбол. Якщо учень у інвалідному візку в'їжджає до спортзалу і хоче грати разом з усіма, школярі стають на коліна і продовжують гру, перебуваючи у такій позиції» [8]. Такий рівень поваги до громадян своєї держави, лише зайвий раз засвідчує досконалість норвезької освіти. Україна, відповідно до нового Закону про освіту, впроваджує «змішане» навчання, тобто діти з обмеженими можливостями будуть навчатися поруч із звичайними учнями. Таким чином, українська освіта має працювати над високим моральним вихованням молоді.

Вища освіта в Норвегії є виразником «додаткового» компоненту в житті, позаяк скерована на самовдосконалення. Зазвичай після 13 років навчання, випускникам старшої середньої школи (професійне відділення) надається можливість вже працювати, тому до питання здобуття вищої освіти підходять розважливо. Ті, що усвідомлено вирішили вступити до вищого навчального закладу, закінчують академічне відділення, оскільки на його базі вивчають більше предметів, які пов'язані з майбутнім напрямком навчання у ВНЗ [8]. Університет вважається науково-дослідницьким центром [5].

Закінчивши коледж в Норвегії, випускник здобуває ступінь бакалавр (3 р. н.), а закінчення магістратури (1 р. н.) відкриває шлях до аспірантури. Цікавим явищем норвезької системи освіти є Folk high school («північна школа», або народна). Кожна школа спеціалізується за певним напрямком, але диплом спеціаліста не видає. «Задачею народних шкіл є не стільки навчання, скільки допомога навчання, скільки допомога у формуванні особистості у виборі професії. Учень вибирає тільки ті предмети, з якими у подальшому буде пов'язане його навчання в університеті і майбутня робота» [8].

Висновки. Таким чином, впровадження 12-річної системи освіти є доцільним та актуальним. Приклад норвезької системи лише підкреслює цей напрям: розвантаження навчального процесу, набуття компетентностей, впровадження інновацій, побудова балансу професійного шляху, включення дітей з обмеженими фізичними можливостями до «загального» навчального процесу тощо. Взавши за основу європейський досвід, Україна все більш інтегрується до європейського світу, що базується на засадах рівності, справедливості та високої моралі. Основним курсом в освіті має бути розуміння значення самоосвіти, як ключового аспекту в творенні потужної держави та нації.

Література

1. Куса І. Досвід Норвегії. Система освіти в Норвегії - рай для школярів і студентів [Електронний ресурс] / І. Куса. – 21.04.2016. – Режим доступу до ресурсу: http://bhfoundation.com.ua/news.html?news_id=1040
2. Побокін М. Повернення до 11-річки – подалі від Європи, поближче до ЄСРП [Електронний ресурс] / М. Побокін // Українська правда. – 19.07.2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/07/19/5231100/>
3. Порівняльний аналіз систем вищої освіти в Україні та Норвегії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedahohikam.net/nerv-417.html>
4. Проект Закону про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639
5. Система освіти Норвегії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Sistema_osviti_Norvegiyi
6. У школах скасували 12-річний термін навчання [Електронний ресурс] // Освіта.ua. – 06.07.2010. – Режим доступу до ресурсу: osvita.ua/school/news/8211/
7. Чим 12-річна школа-2016 краща за ту, що прикрили у 2010-му? [Електронний ресурс] // УКРІНФОРМ – 17.12.2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2141228-cim12ricnaskola-2016-krasa-za-tu-so-prikрили-u-2010mu.html>
8. Шкільна освіта у Норвегії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/25.html>

Науменко В.Ю., Полторак А.В.

Проблема творчості в історії і теорії педагогіки

Сутність творчості по - різному розглядалася в різні історичні епохи. В античній філософії творчість пов'язується зі сферою мінливого буття, а не буття нескінченного і вічного, споглядання якого ставиться вище будь-якої діяльності.

У розумінні художньої творчості, особливо починаючи з Платона, розвивається вчення про Ерос як про своєрідну спрямованість людини до досягнення вищого споглядання світу. У середні століття творчістю вважався вольовий акт, що викликає буття з небуття.

В епоху Відродження творчість усвідомлюється як художня творчість, сутність якого вбачається в творчому спогляданні. Виникає інтерес до особистості самого творця.

У XVIII столітті Іммануїл Кант також аналізує творчу діяльність. Специфіка художньої творчості розглядається Кантом в системі його вчення про доцільність природи і людської діяльності взагалі, а також в контексті його розуміння мистецтва в широкому сенсі цього слова. Кант розмежує поняття мистецтва як прояв будь-якої розумної, доцільною діяльності (праці взагалі) і дії природи, доцільність яких встановлювати людині не під силу. [1]

Практична діяльність передбачає не тільки знання того, як треба робити ті чи інші речі, але і певна майстерність, вміння створювати речі. Але вміння лише слідувати шаблонами, ще далеко не достатньо для створення творів образотворчого мистецтва.

Тому одним з основних мотивів естетичної діяльності, за Кантом, є втеча від усіх форм одноманітною практичної діяльності.

Характерною особливістю мистецтва в порівнянні з наукою Кант вважав природну обдарованість його творця. По Канту, геній - це талант (природне обдарування), який дає мистецтву правило. А так як талант, як природжена продуктивна здатність художника, сам належить природі, то можна сказати, що геній - це природжені задатки душі, через які природа дає правила мистецтва». Мова йде про тих же здібностях душі, що у простих смертних, т. Е. Про уяві і розумі, тільки розташованих або співвідносяться один з одним особливим чином, необхідним для естетичної діяльності.

Кант, однак, недооцінював суспільне середовище у формуванні творчих здібностей людини і його суб'єктивних вольових зусиль в творчому процесі, особливо при виникненні задуму.

Таким чином, філософ ні заперечує необхідність свідомої роботи в процесі створення художніх творів. І якщо здатність до творчості є вродженою, то смак заснований на активній роботі свідомості людини.

Свою теорію творчості створив і З. Фрейд. Фрейд розвиває думку, згідно з якою джерело фантазії знаходиться в несвідомому - це вмістилище психічних сил людини. Але так як вже з дитинства людина змушена рахуватися з зовнішнім світом і заборонами суспільства, то єдиним виходом для нього з непримиренного протиріччя між власними його потягами і вимогами реальності є фантазія і виникло на її основі мистецтво.

Розглядали теорію творчості і екзистенціалісти. Вони вважають, що носієм творчого начала є сама особистість, тобто прорив природної необхідності і розумної доцільності, вихід за межі природного і соціального.

Прагнення є в кожному особистість і очікує тільки відповідних умов для звільнення і прояви. Саме воно є головною мотивацією творчості, коли організм вступає в нові відносини з навколишнім світом, намагаючись найбільш повно бути самим собою.

Найголовніше в творчості - це новизна, і тому, немає еталона, по якому можна оцінити його продукт. Роджерс визнає той факт, що людина творить в першу чергу тому, що його задовольняє, тому, що він відчуває в цьому саме актуалізацію.

Коли індивід «відкритий» власного досвіду, тоді його поведінка є творчим, і можна сподіватися, що це творчість носить творчий характер.

Творчість розвивається, якщо вчитель, батьки, інші люди, що займаються розвитком, надають індивіду повну свободу висловлювати своє найпотаємніше в своїх думках, почуттях і станах. Це сприяє відкритості, а також химерного і несподіваному поєднанню образів, понять, що є частиною творчості.

Бути самим собою - ось, що сприяє розвитку надійного внутрішнього джерела оцінок і внаслідок цього призводить до створення внутрішніх умов для творчого творчості. [2]

Таким чином, проблема творчості розглядалася багатьма філософами, психологами. Кожен висував свою теорію творчості. Кант вважав, що розвивати творчість неможливо, творче начало має бути вродженим. Фрейд вважає, що процес творчості не може бути свідомим, т. Е. Джерело фантазії перебувати в несвідомому, а отже, розвивати несвідоме теж неможливо.

Уже в теорії творчості екзистенціалістські філософії приділяється увага особистості самого творця, його творіння. Питання ж про те, як треба розвивати творче начало в людині, не зачіпається.

Розглядалася проблема творчості психологами та педагогами Росії.

К. Маркс розумів творчість як діяльність людини, яка перетворює природний і соціальний світ відповідно до цілей і потреб людини і людства на основі об'єктивних законів дійсності. Творчість характеризується неповторністю, оригінальністю і суспільно - історичної унікальністю.

Протягом багатьох історичних епох розглядалася проблема творчості, а не проблема розвитку творчості. Говорилося про те, що є основою творчості, але мова не йшла про те, що необхідно зробити, щоб стати творцем. [3]

Література

1. Алдошкин И.С. Трудовое обучение и воспитание учащихся. – М.: Педагогика, 1975. – 218 с.
2. Андреев, В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1988. – 214 с.
3. Астахов А. І. Виховання творчістю: Книга для учителя. – К.: Просвітництво, 1986. – 206 с.

Пельтек Н.А., Штайнер Т.В.

Основи методу проектів у формуванні регулятивних універсальних навчальних дій на уроках технології

Вивчивши теоретичні основи розвитку регулятивних універсальних навчальних дій (УНД) на уроках технології на основі використання методу проектів, ми прийшли до висновків:

- Системно-діяльнісний підхід в навчанні технології означає, що в цьому процесі ставиться і вирішується основне завдання освіти - створення умов для розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної, професійно компетентної і саморозвивається особистості через активізацію внутрішніх резервів. Отже, метою сучасного технологічного освіти буде розвиток кожного учня як особистості, що вміє приймати обґрунтовані рішення, готового до будь-яких змін в сучасних швидкоплинних умовах, що вміє проектувати і виготовляти конкретні матеріальні об'єкти і системи.[1]

- Специфіка предмета «Технологія» і його значимість у формуванні УНД обумовлена:

а) націленістю предмета на становлення самосвідомості учня як творчої особистості, індивідуальності, формування у нього стійкого прагнення до творчої самореалізації;

б) ключовою роллю творчої (предметно-перетворювальної) діяльності як основи формування системи УНД;

в) значенням УНД моделювання і планування, які є безпосереднім предметом засвоєння в ході виконання різних завдань по курсу;

г) спеціальною організацією процесу поетапної відпрацювання предметно-перетворювальної діяльності учнів - умінні здійснювати аналіз, діяти у внутрішньому розумовому плані і рефлексії як усвідомленні змісту і підстав виконуваної діяльності;

д) великим застосуванням форм групової (бригадної) роботи і проектування для реалізації навчальних цілей курсу.

- Роль методу проектів у формуванні регулятивних УНД на уроках технології полягає в тому, що учням буде надана можливість управляти всіма компонентами самостійної організації своєї навчальної діяльності. А саме ставити перед собою навчальне завдання, формулювати власні очікування, планувати весь процес для досягнення мети, вибирати способи вирішення завдань, шукати нові рішення виниклої проблеми, проявляти творчість при вирішенні завдань, оцінювати свою діяльність з точки зору моральних, правових норм і естетичних цінностей.

- Для формування регулятивних УНД на уроках технології з використанням методу проектів нами виділено такі педагогічні умови: [2]

а) створення розвивального середовища, що сприяє пошуку нових рішень виникла технічної або організаційної проблеми при вирішенні практичних завдань в технологічному процесі:

- здійснення спільної діяльності з учителем;

- виконання технологічних процесів і рішення конструкторських задач;

- використання навчально-методичних матеріалів при виконанні проектів;

б) використання сучасних технічних засобів та / або інструментів;

в) проведення систематичної діагностики формування регулятивних УНД учнів.

Література

1. Асмолов, А. Г. Системно-діяльнісний підхід в розробці стандартів нового покоління / А. Г. Асмолов. // Педагогіка. – 2009. - № 4. – С. 18-22.

2. Васильєва А.Ю. Педагогічні умови формування дизайнерських умінь майбутніх педагогів / А. Ю. Васильєва. // Профільна школа. - № 3 (травень-червень). – 2012. – С.61-63

Северюхіна Ю.М., Яновська Л.Г.

Професійна компетентність учителя в умовах модернізації освітньої системи

У системі сучасної освіти України відбуваються кардинальні зміни, які зумовлені інтеграцією країни до світового співтовариства та переходом на європейські стандарти якості освіти.

У мережі загальноосвітніх навчальних закладів реформуванню підлягає професійна компетентність педагогів, яка в свою чергу спрямована на реалізацію продуктивного підходу до організації процесу навчання. Саме тому на сучасному етапі процесу модернізації системи освіти в Україні особливої актуальності набувають питання розвитку й підвищення компетентності роботи учителя в загальноосвітніх навчальних закладах.

Основні принципи державної політики в галузі освіти відображені у Конституції України, та представлені Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти та інших нормативних документах.

Аналіз науково-педагогічної літератури з даної теми статті свідчить про те, що проблема професійної компетентності учителя на сьогодні є досить актуальною.

Професійна компетентність педагога є предметом досліджень багатьох науковців. Компетентнісний підхід у контексті модернізації освіти представлений у роботах В.А. Адольфа [1], В. Ю. Кричевського [2], А.К. Маркова [4], І.П. Лотової [3], Е.А. Пінчука [6] та інших.

Мета статті полягає у розкритті сутності та складових компонентів компетентної роботи учителя в загальноосвітніх навчальних закладах в умовах модернізації української освіти.

Модернізація освітньої системи України передбачає комплексне, всебічне оновлення всіх ланок освітньої структури й усіх сфер освітньої діяльності [6, с. 86].

На сьогодні структура української освіти у загальноосвітніх навчальних закладах містить значні зміни у системі законодавчого та нормативно-правового регулювання освіти з урахуванням вимог європейських стандартів та сертифікації. Тому педагогічна професія вимагає від учителя досить високий рівень соціально-педагогічної компетентності.

У наш час у науці відсутній однозначний підхід до визначення поняття «професійна компетентність». В свою чергу, дослідник В.Адольф визначає професійну компетентність - як складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу" [1, с. 124].

В. Кричевський визначає професійну компетентність як сукупність певних ознак: наявність знань для успішної діяльності; усвідомлення значущості вказаних завдань для майбутньої професійної діяльності; набір операційних умінь; володіння алгоритмами вирішення професійних завдань; здатність до творчості у вирішенні професійних завдань, тощо [2, с. 76].

І.П. Лотова визначає професійну компетентність як професійну готовність та здатність суб'єкту праці до виконання задач і обов'язків щоденної діяльності [3, с. 45].

Процеси модернізації української освіти орієнтують педагога на розробку продуктивних підходів організації процесу навчання, а саме використання учителем розвивальної, інформаційної, ігрової та інших технологій навчання у роботі з колективом дітей. Перспективним у освітньому процесі є надання переваги

інтерактивному навчанню, як такому, що створює можливість проявити свій професіоналізм у роботі.

В контексті сьогоденних соціальних процесів, модернізація освіти є процесом підготовки людини до повноцінного життя в умовах постіндустріального суспільства. Адже, у педагогічній професії більшою мірою реалізовується пізнавальний потенціал, а саме здатність педагога до самореалізації та саморозвитку. Проте, треба зауважити, що значний обсяг компетентностей та високий рівень розвиток інтелекту педагога, самі по собі ще не забезпечують успішну взаємодію учителя із колективом дітей та успішну реалізацію його потенціалу. Оскільки, одним із домінуючих факторів при цьому виступають особистісні якості педагога та спроможність учителя стимулювати своїх учнів до самоосвіти та саморозвитку.

Висновки. Отже, згідно з вищевикладеним, треба сказати, що на сьогодні питання удосконалення рівня професійної компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів виступає одним із основних напрямів реформування сучасної української системи освіти. Оскільки, компетентність вчителя є запорукою та необхідною умовою розвитку та підвищення якості навчального процесу в умовах модернізації освітньої системи України.

Література

1. Адольф В.А. Профессиональная компетентность современного учителя / В.А. Адольф / Красноярский Гос. университет. – Красноярск: КрГУ, 1998. – 286 с.
2. Кричевский В.Ю. Профессиограмма директора школы. Проблемы повышения квалификации руководителей школ / В.Ю. Кричевский. - М.: Педагогика, 1987. - 212 с.
3. Лотова И.П. Психологические условия эффективности профессиональной деятельности работников социальных служб / И.П. Лотова - М.: Издательство МГСУ «Союз», 1999. - 127 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. - М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. - 308 с.
5. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, И.Мищенко, Е.Н.Шиянов. - М.: Школа-Пресс, 1998. - 512 с.
6. Пінчук Є. А. Модернізація української системи освіти як пізнавальна і практична проблема / Євген Анатолійович Пінчук. - К.: ФОП «Кузьмичова Р. Ю.», 2010. - 246 с.

Автори

Артемьєва Інна Сергіївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Бурлака Юлія Юрїївна – магістр факультету іноземних мов ПНПУ.

Вонітова Анастасія Леонідівна – магістр факультету іноземних мов ПНПУ.

Голобородов Костянтин Володимирович - студент IV курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Голобородько Віта Валентинівна - студентка III курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Замощина Марина Юрїївна - студентка I курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Науковий керівник – к. іст. н., доцент Присяжнюк О.М.

Зінченко Олександр Олегович - магістр кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Зелена Інна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов ПНПУ.

Касілова Вікторія Михайлівна – старший викладач кафедри історії України ПНПУ.

Коваль Катерина Іванівна - магістр історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Коваш Марина Валеріївна – магістр історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Кузьменко Тетяна Володимірівна – магістр факультету іноземних мов ПНПУ.

Курбанова Лілія Фаєківна - студентка II курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Науковий керівник – к. іст. н., доцент Присяжнюк О.М.

Кучма Едуард Віталійович - студент II курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Науковий керівник – к. іст. н., доцент Присяжнюк О.М.

Ліхачова Ольга Євгеніївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ПНПУ.

Лучінський Ілля Артурович - студент IV курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Науменко Віктор Юрійович - магістр кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Огорокова Віра Вікторівна - кандидат філософських наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ПНПУ.

Пельтек Наталя Анатоліївна - магістр кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Плат Ольга Володимирівна - магістр історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Полторак Андрій Валентинович - старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Прищенко Ана Петрівна - магістр історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Присяжнюк Олексій Миколайович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ПНПУ.

Северюхіна Юлія Михайлівна - студент IV курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Семко Яна Сергіївна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ПНПУ.

Науковий керівник – д. філос. н., професор Добролюбська Ю.А.

Скирда Максим Володимирович – студент II курсу історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Науковий керівник – д. філос. н., професор Добролюбська Ю.А.

Халімова Вікторія Дмитрівна – магістр історико-філософського відділення соціально-гуманітарного факультету ПНПУ.

Шарова Тетяна Петрівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України ПНПУ.

Штайнер Тетяна Віталіївна - викладач кафедри технологічної і професійної освіти ПНПУ.

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ПНПУ.

Яцій Олександр Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ПНПУ.

Гуманітарна наука в умовах розвитку інформаційного суспільства:
Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів, студентів,
аспірантів та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса: ПНПУ, 12 жовтня 2015 р. – 52 с.

Укр. та рос. мовами

ISBN 978-966-8484-47-6

Наукове видання

«Гуманітарна наука в умовах розвитку інформаційного суспільства»

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса,

12 жовтня 2017 року

Українською та російською мовами

Коректура і макет Л.А. Цимбалюк

Підписано до друку 27.10.2017. Формат 60x90/16
Умовн. друк. арк. 1,8. Наклад – 50 прим. Зам. № 318
Віддруковано в копір овальному центрі «Магістр»
М. Одеса, вул. Мечникова, 36
Тел.: 32-19-82

Свідоцтво про реєстрацію № 2670316784 від 16.02.2000 р.